

USHTRIA

Viti i 75-të i botimit Nr. 47 (827799)

Botim Qendror i Ministrisë së Mbrojtjes

E premte, 25 nëntor 2022

Gjeneral brigade Arben Kingji, takim me ambasadoren Yuri Kim

Shefi i Shtabit të Përgjithshëm, gjeneral brigade Arben Kingji, priti në një takim ambasadoren amerikane në Tiranë, Yuri Kim. Në këtë takim ata diskutuan mbi forcimin marrëdhënieve në fushën e mbrojtjes mes SHBA-së dhe Shqipërisë. Ata ranë dakord të rrisin bashkëpunimin në

vazhdim të stërvitjes historike "Defender Europe 2021", dhe në përgatitje për stërvitjet e ardhshme "Defender Europe 2023". Të dy diskutuan ndikimin pozitiv të selisë së Komandës së Forcave Operacionale Speciale të SHBA-ve (SOCEUR), në Shqipëri dhe aktivitetet e Brigadës së For-

cave të Sigurisë dhe të Ndihmës së Ushtrisë së SHBA-ve (SFAB). Gjeneral Kingji shprehu vlerësimin për kontributin që SHBA-ja ka dhënë në trajnime, pajisje (përfshirë automjetet e urgjencës dhe gomone) dhe furnizime të tjera. >>> faqe 3

FA, gatishmëri e plotë në përballimin e situatës së krijuar nga rreshjet

Konferenca Kombëtare e Kërkim-Shpëtimit SAR në RSH

Në ambientet e auditoriumit të Ministrisë së Mbrojtjes u zhvillua Konferenca Kombëtare e Kërkim-Shpëtimit, nën drejtimin e Qendrës Kombëtare të Kërkim-Shpëtimit. E pranishme në konferencë ishte zëvendëshefi i Shtabit të Përgjithshëm, gjeneralmajor Manushaqe Shehu, komandanti i Forcës Detare, kundëradmiral Adnand Agastra, Drejtor i Përgjithshëm i Aeroportit Ndërkombëtar të Tiranës, Jose Carlos Rosa Angeja, si dhe drejtues të tjerë të drejtorive të MM dhe SHPFA...

>>> Faqe 5

Përfundon kursi 52 Bazë në Qendrën e Arsimit Profesional të Nënoficerëve

Në Qendrën e Arsimit Profesional të Nënoficerëve u zhvillua ceremonia e certifikimit të kursantëve të kursit 52 Bazë të Nënoficerit. Në këtë ceremoni morën pjesë komandanti i Akademisë së Forcave të Armatosura, zëvendëskomandanti i Forcës Tokësore, komandanti i Qendrës së Arsimit Profesional të Nënoficerëve, stafi i komandantit, personel nga Dega e Administratës dhe Arsimit, instruktorë dhe mësimdhënës. Në këtë ceremoni përshëndetën instruktori përgjegjës i Kursit Bazë...

>>> Faqe 4

69 vite Arma e Kimisë, shërbimi elitë i FA-së

Shërbimi Kimik i Ushtrisë gjatë gjithë kohës ka qenë shërbim elitë, që përgjigjej para Këshillit të Mbrojtjes për vetë natyrën dhe rëndësinë e veçantë të detyrave që ai zgjidhte për Mbrojtjen e Forcave të Armatosura të popullit e të ekonomisë. Periudha 69-vjeçare e këtij shërbimi ka qenë një periudhë e gjatë pune vetëmohuese e përkushtimi nga qindra kuadro e mijëra ushtarë që kanë shërbyer në këtë armë, që me punën dhe sakrificat e tyre e çuan këtë shërbim në nivelet më të larta të mundshme, shërbim sa i vështirë...

>>> Faqe 10-11

Gjeneral brigade Arben Kingji, priti në takim komandantin e SEEBRIG, gjeneral brigade Evangelos Mitroutsikos

Gjeneral brigade Arben Kingji, priti në takim komandantin e SEEBRIG, gjeneral brigade Evangelos Mitroutsikos, i cili shprehu vlerësimet më të mira për punën profesionale në nënrepartet e Forcës Tokësore, të deklaruar si pjesë e Brigadave të Evropës Juglindore. Nga ana e tij, gjeneral Kingji u shpreh se: “Forcat e Armatosura do mbështesin çdo nismë që kontribuon në sigurinë rajonale dhe që promovon marrëdhëniet e fqinjësisë së mirë mes shteteve pjesëmarrëse.” Vitin që vjen Shqipëria do të marrë kryesinë e radhës së SEEBRIG.

Kursi i Komandës dhe Shtabit të Përgjithshëm viziton Forcën Ajrore

Kursantët e Kursit të Komandës dhe Shtabit të Përgjithshëm në Kolegjin e Mbrojtjes dhe Sigurisë në vijim të programit mësimor për vitin akademik 2022-2023 zhvilluan vizitë njohëse në Bazën Ajrore të Farkës. Kursantët u mirëpritën nga drejtuesit e Komandës së Bazës Ajrore, të cilët i njohën ata me misionin, strukturën, detyrat dhe përgjegjësitë e kësaj force. Prezantimi u realizua në formën e bashkëbisedimit në të cilin kursantët dhe drejtues të Forcës Ajrore diskutuan angazhimet e Forcës Ajrore për realizimin e detyrave në kuadrin e Forcave tona të Armatosura dhe ato të NATO-s, si dhe planet e zhvillimit dhe të modernizimit të Forcës Ajrore për t’iu përgjigjur sfidave në mjedisin e ri të sigurisë. Në vijim kursantët vizituan ambientin e dislokimit të helikopterëve, ku me mjaft interes ndoqën nga instruktorët se si realizohet një praktikë fluturimi. Vizita u koordinua dhe realizua nën kujdesin e Departamentit të Operacioneve Ushtarake të Kolegjit të Mbrojtjes dhe Sigurisë të drejtuar nga kolonel Isuf Hamati.

Profesionalizëm i lartë i treguar nga efektivistët e kontingjentit “KFOR-2”, të trupave komando të Regjimentit të Operacioneve Speciale (ROS), me mision në Kosovë, gjatë zhvillimit të trajnimit mbi reagimin ndaj thyerjes së perimetrit të sigurisë dhe eliminimit të elementëve terroristë pengmarrës brenda bazës.

Oficerët e batalionit të Dytë të Këmbësorisë, treguan vlerat dhe aftësitë më të mira profesionale, gjatë stërvitjes “Quick Response”, të zhvilluar në Bosnje-Hercegovinë.

SEEBRIG, vizitë vlerësuese në Forcën Tokësore

Gjeneral brigade Arben Kingji, takim me ambasadoren Yuri Kim

Shefi i Shtabit të Përgjithshëm, gjeneral brigade Arben Kingji, priti në një takim ambasadoren amerikane në Tiranë, Yuri Kim. Në këtë takim ata diskutuan mbi forcimin marrëdhënieve në fushën e mbrojtjes mes SHBA-së dhe Shqipërisë. Ata ranë dakord të rrisin bashkëpunimin në vazhdim të stërvitjes historike "Defender Europe 2021", dhe në përgatitje për stërvitjet e ardhshme "Defender Europe 2023". Të dy diskutuan ndikimin pozitiv të selisë së Komandës së Forcave Operacionale Speciale të SHBA-ve (SOCEUR), në Shqipëri dhe aktivitetet e Brigadës së Forcave të Sigurisë dhe të Ndihmës së Ushtrisë së SHBA-ve (SFAB).

Gjeneral Kingji shprehu vlerësimin për kontributin që SHBA-ja ka dhënë në trajnime, pajisje (përfshirë automjetet e urgjencës dhe gomone) dhe furnizime të tjera.

Respekt dhe mirënjohje për të gjithë efektivet e angazhuar në situatën e vështirë të krijuar prej reshjeve të dendura në territorin Shqiptar dhe sidomos në Qarkun Shkodër, ku për më shumë se 30 orë në terren, kanë vijuar operacionet e kërkim-shpëtimit, ndihmës dhe evakuimit të mbi 240 banorëve nga zonat e përmbytura.

Ky është shembulli që transmetojnë forcat tona të armatosura në ditë të tilla të vështira, që me përgatitjen e duhur dhe ndjenjën e lartë të detyrës, bënë që kjo sfidë e përbashkët të bëhet më e lehtë, duke i ardhur në ndihmë komunitetit dhe shmangur dëmet serioze në njerëz.

FA, gatishmëri e plotë në përballimin e situatës së krijuar nga rreshjet

Përfundon kursi 52 Bazë në Qendrën e Arsimit Profesional të Nënoficerëve

Në Qendrën e Arsimit Profesional të Nënoficerëve u zhvillua ceremonia e certifikimit të kursantëve të kursit 52 Bazë të Nënoficerit.

Në këtë ceremoni morën pjesë komandanti i Akademisë së Forcave të Armatosura, zëvendëskomandanti i Forcës Tokësore, komandanti i Qendrës së Arsimit Profesional të Nënoficerëve, stafi i komandantit, personel nga Dega e Administratës dhe Arsimit, instruktorë dhe mësimdhënës.

Në këtë ceremoni përshëndetën instruktori përgjegjës i Kursit Bazë, kursanti që doli me rezultate të larta gjatë kursit, komandanti i QAPN-së dhe komandanti i AFA-së.

Në fjalën e tij përshëndetëse komandanti i QAPN-së kolonel Ardian Lilo përshëndeti kursantët që përfunduan kursin 52 Bazë të Nënoficerit, i cili ndër të tjera u shpreh: "Tashmë niveli ynë i bashkëpunimit me forcat e armatosura të vendeve të tjera në lidhje me unifikimin dhe shkëmbimin e eksperiencave në sferën e arsimit, është rritur ndjeshëm dhe me ritme shumë të larta e premtuese, që konsiston në

thelb me arsimimin sa më cilësor dhe sa më bashkëkohor të nënoficerëve, duke sjellë kështu edhe risi e kualitet në arsimimin tuaj, pasi ju jeni shtylla kurrrizore e Forcave tona të Armatosura. Kjo gjë vërehet dhe në bashkëpunimin e vazhdueshëm që ne kemi pasur dhe vijojmë të kemi me Gardën Kombëtare të New Jersey-t, si dhe nga intensifikimi i marrëdhënieve bilaterale ushtarake në fushën e arsimit mes institucionit tonë dhe FSK-së, duke shkëmbyer

dhe eksperiencën arsimore në lidhje me kurset mësimore që zhvillohen në FSK dhe në Qendrën tonë, pasi aktualisht në mesin tuaj siç dhe ju e dini, ndoqen kraher për kraher jush këtë kurs 5 kursantë të FSK-së, ku 2 prej tyre personel femër".

Në mbylljen e kësaj ceremonie përshëndeti komandanti i Akademisë së Forcave të Armatosura gjeneral brigade Bilbil Bitri, ku në fjalën e tij të rastit ndër të tjera theksoi se: "Gjatë këtyre viteve FA-të kanë qenë në proces të

vazhdueshëm transformimi, ku pjesë e së cilës ka qenë dhe trupa e nënoficerëve. Realisht kjo trupë sot vjen më e përgatitur më e arsimuar dhe më e kualifikuar, ku ne si drejtues na bën që të rrisim besimin, duke ju mbështetur në punën tuaj të përditshme, duke ju deleguar më shumë përgjegjësi e kompetencat e nevojshme për kryerjen e detyrës së caktuar".

E veçanta e kësaj ceremonie ishte dhe certifikimi i 5 kursantëve nga FSK-ja, mes 30 kursantëve të ardhur nga Repartet e Njësitë e Forcave tona të Armatosura.

Gjeneral brigade Bilbil Bitri: Krenarë për punën dhe përpjekjet tuaja në konsolidimin e sistemit të stërvitjes së ushtarit të Forcave të Armatosura

Në mjediset e Qendrës së Arsimit Profesional të Ushtarëve, Vlorë, u zhvillua ceremonia e Certifikimit dhe Betimit të rekrutëve, të cilët përfunduan kursin e Stërvitjes Individuale Bazë. Në përfundim të këtij kursi, në Bunavi, b1k, b3k të FT-së dhe Batalionit të Mbështetjes së Shtabit të Përgjithshëm, u certifikuan 118 rekrutë, të rinj e të reja, nga mbarë vendi, të cilët tashmë janë pjesë e Forcave tona të Armatosura.

Në ceremoni mori pjesë komandanti i Akademisë së Forcave të Armatosura gjeneral brigade Bilbil Bitri, i cili shprehu vlerësime për rekrutët e sapo certifikuar dhe konsiderata të veçanta për ceremoninë e zhvilluar, gjithashtu, komandanti i AFA-së, falënderoi familjarët, të afërmit e rekrutëve pjesëmarrës në ceremoni, dhe personelin trajnues, ku ndër të tjera theksoi: "Ndihe mi krenarë për produktin e punës suaj, për këtë forcë ushtarake që keni stërvitur, për përpjekjet tuaja të vazhdueshme në drejtim të konsolidimit të sistemit të stërvitjes së ushtarit të Forcave të Armatosura, për ambicien tuaj për të zbatuar standarde të avancuara në procesin stërvitor, për gjithçka që ju keni bërë për edukimin e këtyre të rinjve, tashmë të denjë për të shërbyer në radhët e Forcave të Armatosura".

Fjalën e rastit në këtë ceremoni e mbajti Komandanti i QAPU-së, nënkolonel Bujar Fejzo, i cili ndër të tjera falënderoi rekrutët e sapo certifikuar: "Ju shpreh mirënjoi

hjen time për përkushtimin dhe seriozitetin treguar, për atë që ju reflektuat gjatë stërvitjes këtu në Bunavi. Jam i sigurt se dijet dhe aftësitë e fituara do t'ju shërbejnë për të rritur më tej profesionalizmin gjatë kryerjes së detyrave në repartet e Forcave të Armatosura ku do të shërbeni. Dita e sotme është e veçantë për ju, - vijoi

përshëndetjen nënkolonel Fejzo, -pasi do të betoheni si ushtarakë të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë. Ju do të betoheni para flamurit tonë kombëtar, për t'i qëndruar besnik atdheut, detyrës dhe ligjit". Mes urimeve më të mira, rekrutët u përcollën nga Bunavia për në repartet e Forcave të Armatosura.

Kursantët e Kolegjit të Mbrojtjes dhe Sigurisë, vizitë mësimore në Departamentin e Gazetarisë dhe Komunikimit

Departamenti i Udhëheqjes Ushtarake në Kolegjin e Mbrojtjes dhe Sigurisë krijoi kontaktet dhe bashkëpunimin e duhur për zhvillimin e një seminari në Departamentin e Gazetarisë dhe Komunikimit në Fakultetin e Historisë dhe Filologjisë për kursantët e Kursit të Komandës dhe Shtabit të Përgjithshëm. Drejtues dhe kursantë të kolegjit u pritën nga prof. dr. Dhurata Shehri, zëvendës Dekane, prof. asoc. dr. Alban Tartari dhe prof. asoc. Zylyftar Bregu pedagog, të cilët i uruan mirëseardhjen dhe i falënderuan pjesëmarrësit për prezencën. Në vijim prof. asoc. dr. Alban Tartari realizoi një prezantim të zgjeruar me temë "Angazhimi me median dhe marrëdhëniet publike", duke u ndalur tek roli dhe angazhimet e strukturave ushtarake në fushën e medias dhe komunikimit publik.

Kursantët treguan mjaft interes për temën dhe drejtuan pyetje mbi tendencat e medias kombëtare dhe ndërkombëtare, fuqinë e saj dhe ndryshimet e pritshme në të ardhmen.

Vizita mësimore u mbyll me fjalën e shefit të departamentit, kolonel Mehmet Metko dhe zëvendës Dekane prof. dr. Dhurata Shehri, të cilët shprehën rëndësinë e bashkëpunimeve kërkimore, shkencore, shkëmbime lektorësh etj., mes Fakultetit të Historisë dhe Filologjisë dhe Kolegjit të Mbrojtjes dhe Sigurisë.

Konferenca Kombëtare e Kërkim-Shpëtimit SAR në RSH

Në ambientet e auditoriumit të Ministrisë së Mbrojtjes u zhvillua Konferenca Kombëtare e Kërkim-Shpëtimit, nën drejtimin e Qendrës Kombëtare të Kërkim-Shpëtimit. E pranishme në konferencë ishte zëvendëshefi i Shtabit të Përgjithshëm, gjeneralmajor Manushaqe Shehu, komandanti i Forcës Detare, kundëradmiral Adnan Agastra, Drejtor i Përgjithshëm i Aeroportit Ndërkombëtar të Tiranës, Jose Carlos Rosa Angeja, si dhe drejtues të tjerë të drejtorive të MM dhe SHPPFA. Në konferencë të pranishëm ishin dhe prefektë të qarqeve të ndryshme.

Konferencën e hapi kryetari i QKKSH, kolonel Fiqiri Hoxha, i cili pasqyroi aktivitetin e Qendrës Kombëtare të Kërkim-Shpëtimit SAR, funksionimin e shërbimit efektiv SAR në Republikën e Shqipërisë, harmonizimin e shërbimeve SAR ajrore dhe lundrimit detar, shpëtimin e njerëzve në rast fatkeqësie, transportin e udhëtarëve, si dhe zhvillimin e tregtisë, turizmit dhe ekonomisë.

Konferencën e përshëndeti zëvendëshefi i Shtabit të Përgjithshëm të FA-së, gjeneralmajor Manushaqe Shehu, e cila në fjalën e saj theksoi se:

“Pjesëmarrja në këtë aktivitet, gjykoar nga qëllimi dhe vlerat e tij, është një përgjegjësi institucionale, si drejtuesi më i lartë ushtarak i Forcave të Armatosura, të cilat kanë rolin dhe peshën specifike operacionale përcaktuese në operacionet e kërkim-shpëtimit.

Për shumë arsye, sikurse e kanë treguar eksperiencat dhe praktikat e deritanishme, Forcat e Armatosura kanë qenë dhe mbeten institucioni kryesor, ku autoritetet, por edhe komunitetet, janë drejtuar dhe kanë besuar në kryerjen e operacioneve të kërkim-shpëtimit. Kjo përbën një vlerë të shtuar, por edhe një detyrim të madh.

Në të vërtetë, Forcat e Armatosura, si një nga komponentët kryesorë të këtij sistemi, gjithmonë kanë treguar gatishmëri dhe aftësi në përballimin dhe menaxhimin e situatave të vështira. Ajo që ne në Forcat e Armatosura kemi kuptuar është fakti se në një botë të ndërvarur e të ndërlidhur, komplekse në organizim, lëvizje dhe zhvillim, por edhe në sfida, është e pamundur që një entitet dhe kapacitet i veçantë, sado i fuqishëm qoftë ai, të mund të kryejë i vetëm një mision kompleks”

Më tej gjeneralmajor Shehu do vazhdonte: “Jemi të vetëdijshëm se të

gjitha strukturat e Forcave të Armatosura, që kanë një angazhim të drejtpërdrejtë dhe më të madh në operacionet e kërkim-shpëtimit kanë nevojë për plotësime dhe rinovim të teknikës dhe pajisjeve, krahas me një përzgjedhje, kompletim dhe trajnim të domosdoshëm

specifik. Forcat e Armatosura, sa herë është kërkuar nga autoritetet dhe është imponuar nga situatat, janë angazhuar në kërkim-shpëtim me performancë dhe rezultate të prekshme dhe të ndjeshme, pavarësisht kufizimeve në kapacitete dhe asete. Konferenca i zhvilloi punimet

në dy panele, ku u trajtuan tema si: “Ngritja e një shërbimi efektiv SAR; Promovimi dhe harmonizimi i shërbimeve SAR, ajror dhe detar; Inkurajimi i strukturave të shtetit shqiptar për zhvillimin dhe përmirësimin e shërbimit SAR; si dhe, Bashkëpunimi me shtetet fqinje

dhe konsiderimi i shërbimeve SAR të tyre si pjesë e një sistemi global”. Në përfundim u shtruan disa detyra për përmirësimin dhe konsolidimin e shërbimit të Kërkim-Shpëtimit si dhe u shpërndanë certifikata mirënjohjeje për kontributin e dhënë.

Në "tregun" e librit...

SHEFE E SEKTORIT TË BOTIMEVE,
ANJEZA MUSOLLARI

MË SHUMË FOTO SE LIBRA TË BLERË!

Panairi i librit 2022, mbajtur në Tiranë, uli siparin. Ky është një aktivitet i përvitshëm, i cili mbledh grupmosha të ndryshme, nën logon "Bli një libër" apo "Shëtit mes standave të shtëpive botuese".

Natyrisht, për shkak të rrethanave jo të volitshme ekonomike, por edhe për shkaqe subjektive dhe raportit të dukshëm refuzues ndaj librit, botuesit do të jenë ata që do ta thonë fjalën e fundit për interesimin ndaj librit, ndonjë vend për optimizëm nuk ka.

Tani e tutje, qasja ndaj aktiviteteve të formateve të këtyre dimensioneve, siç është libri, duhet të ndryshojë, sepse rrezikon të bëhet monoton, për shkak të skenarit të njëjtë që përsëritet vit pas viti.

Ky format ka vetëm një qëllim, atë material. Në të kundërtën, edhe kjo e fundit, do të zbehet dhe do të bjerë në minimum, për të mos thënë se do të bëhet simbolik.

Edhe pse dikujt do t'i dukej normale, sërish u vërejt një dukuri që mund të haset vetëm në tregun e frutave dhe perimeve, ku shitësit zëshëm njoftojnë dhe ftojnë blerësit. Lutjet e autorëve: "ejani në kaq ora do të jemi me ju...në kaq ora është promovimi... në kaq ora nënshkruajmë libra"...nuk janë aq të këndshme, sepse është punë ekskluzivisht e shtëpive botuesve.

Por, çfarë tregoi FB për këtë panair. Sërish rrjetet sociale dominante për promovim.

Mbi të gjitha, tregoi se edhe këtë Panair e vizituan, ndër të tjerë, edhe shumë mediokre, që shkuan në këtë ngjarje të madhe kulturore për të bërë foto brenda hapësirave të Pallatit të Kongreseve, por edhe jashtë.

Është më se e sigurt se më shumë u bënë foto se sa u blenë libra. Dëshira për të shkuar në Panair, sa për ta bërë një foto dhe për t'ia treguar botës "intelektualizmin", është një veti mediokre tipike e atyre që vuajnë nga komplekse të ndryshme.

Ndaj, që të jemi të ndërgjegjshëm dhe të moralshëm në raport me librin dhe autorët shqiptarë qasja ndaj një ngjarjeje të tillë me përmasa kombëtare, duhet të pësojë ndryshim për 180 shkallë, thjeshtë për t'ia kthyer dinjitetin librit shqip, shkrimtarëve, por edhe botuesve.

Duhet bërë përpjekje për një ndryshim rrënjësor, duke e shndërruar panairin, nga ai me karakter shit-blerës në atë ekspozues, ku mblidhen në një vend botues, shkrimtarë, përkthyes dhe dashamirët e librit, ku të prezantohet opusi i shtëpive botuese, organizohen debate, lidhen kontrata të reja e kështu me radhë, ndërkaq, pastaj libri u lihet librarive.

Librin shqip duhet ta shpëtojmë

nga kriza. Nëse të gjithë kontribuojnë nga pak, atëherë libri vërtet do të konsiderohet si një ushqim i domosdoshëm shpirtëror dhe patjetër që do të jetë në shtëpitë tona...

Po çfarë duhet të bëjmë?

Një projekt të thjeshtë për ta arritur faktin e pajisjes me pesë libra çdo shkollë, çdo bibliotekë shkolle, universiteti, burgu, spitali, reparti ushtarak, stacion policie etj., pa vërejtje që të sflitin, pa

asgjësuar seriozitetin dhe njeriun e dytë brenda intelektualit, studentit, nxënësit, mësuesit.

Shpeshherë, siç na ndodh rëndom të gjithëve, jo për arsien e thjeshtë ekzistenciale se duhet që të mbështetemi te leximi, pa ia kthyer shpinën librit, në vend që ta mbulojmë atë me harrim, por më fort kjo iniciativë të bëhet ngasje e papërbalueshme për shkollat dhe institucionet që do pajisen me libra të shumtë.

Kështu formojmë shijet e të lexuarit, duke njohur manierat, kompleksitetin e karakterit shqiptar, por jo vetëm, në mënyrë të thellë, që e peshojmë shumë gjithçka përpara se të ndërmarim një veprim konkret e të bukur. Domethënë mësojmë! Dhe kjo s'është brejtje ndërgjegjeje, as trishtim, as interpretim i gabuar! Kjo s'mund të përsëritet kurdo e sido! Ç'është kjo mbyllje, që s'i bën askujt përshtypje, ku struket e humbet

Qasja ndaj aktiviteteve të formateve të këtyre dimensioneve, siç është libri, duhet të ndryshojë, sepse rrezikon të bëhet monoton, për shkak të skenarit të njëjtë që përsëritet vit pas viti.

çdo ide e mendim? Dhe, për ironi, jemi në kohën e demokracisë! Po, përmasat e reja të jetës, çmontimi i sistemit të vjetër po zgjatet shumë, shpresat po ashtu veniten, ndërkohë që vijnë zhgënjime, mosdurim, emigrim, nostalgji, thuajse të përditshme, luftë, kurajë, rrënim e rroposje karakteri, ngrenë krye në vetëdije rrangullat e sistemit të vjetër, po nuk po ngrihet kurrëgjë në frontin e kulturës e të librit.

Ja ç'ndodh me ne: libra prodhohen aq sa s'ta pret mendja për mundësitë tona, dhe libra bibliotekat tona s'kanë! Kudo! Veç bibliotekës kombëtare, që u rrëmben nga pesë libra pa pagesë kujtdo botuesi dhe kaq mjafton, kur libri (edhe ai elektronik) duhet të jetë në çdo shtëpi e jo më në çdo shkollë...

Pra, na duhet të lexojmë shumë, sidomos të lexojmë veprat e mëdha, të ngrihemi lart, të vrojtojmë botën e mbështjellë keq nga trazirat dhe viruset që do t'i kemi pas përjetësisht...

69 vite Arma e Kimisë, shërbimi elitë i FA-së

Shërbimi Kimik i Ushtrisë gjatë gjithë kohës ka qenë shërbim elitë, që përgjigjej para Këshillit të Mbrojtjes për vetë natyrën dhe rëndësinë e veçantë të detyrave që ai zgjidhte për Mbrojtjen e Forcave të Armatosura të popullit e të ekonomisë. Periudha 69-vjeçare e këtij shërbimi ka qenë një periudhë e gjatë pune vetëmohuese e përkushtimi nga qindra kuadro e mijëra ushtarë që kanë shërbyer në këtë armë, që me punën dhe sakrificat e tyre e çuan këtë shërbim në nivelet më të larta të mundshme, shërbim sa i vështirë aq dhe i nevojshëm, si për kohë lufte dhe për kohë paqeje, shërbim human që mbron dhe shpëton jetë njerëzish në çdo situatë. Kjo ka qenë dhe do të mbetet përherë detyra e mbrojtjes kundërkimike.

Nënreparti i parë i shërbimit të mbrojtjes kundërkimike, u krijua më 23 nëntor të vitit 1953. Komandanti i Nënrepartit të parë të shërbimit kimik (kështu quhej struktura e parë e krijuar) u emërua Shyqyri Kondi. Po në këtë kohë, me urdhër të Këshillit të Mbrojtjes u krijua edhe Dega e Mbrojtjes kundërkimike pranë Shtabit të Përgjithshëm.

Kuadrot e para ishin ato të dalë nga lufta antifashiste dhe të përgatitura me kurse dhe kryesisht në shkollat ushtarake të ish-Bashkimit Sovjetik dhe më vonë në Akademinë tonë të Mbrojtjes si Shyqyri Kondi, Kristaq Haxhimiali, Thodhori Gjoni, Hamit Murga, Uran Puto, Abdyl Dobi, Esat Xhepa Guri Shyti, Lame Prifti, Qëndro Laba, Enver Lagji, Hysen Murtati, Sami Meçollari, Hysen Kola, Kristaq Mici, Pirro Begvarfi, Zija Liçi, Servet Muka e shumë e shumë të tjerë, që dolën më vonë nga Shkolla e Lartë e Bashkuar e Oficerëve.

Në vitin 1954, pranë Shkollës së Bashkuar të oficerëve, u hap edhe Kursi i Kimisë, që filloi të përgatiste kuadrot e parë të vendit, të cilët me ndjenjë të lartë dhe përkushtim rritën nivelin teknik dhe gatishmërinë luftarake të reparteve dhe njësisve të Ushtrisë.

Gradualisht, me rritjen e modernizimit e ushtrisë u shtua dhe u modernizua edhe shërbimi kimik, që ndonjëherë edhe e quanim Arma e Kimisë, dhe kjo për përmasat dhe rëndësinë që mori. Kështu në vitin 1961, kompania e kimisë u kompletua me teknikën e armatimit kimik, me teknikë zbulimi dhe përpunimi. Rëndësi e veçantë fillimisht, i kushtojë përvetësimin të teknikës dhe kompletimit të ushtrisë me mjetet e mbrojtjes kundërkimike.

Në vitin 1964, pranë Akademisë së Shtabit të Përgjithshëm, u hap dega e Mbrojtjes Kundërkimike, me shef katedre n/kolonel Kristaq Haxhimihalini, prej ku filluan të dalin kuadrot e lartë ushtarakë.

Në vitin 1967, me vendim të Këshillit të Mbrojtjes u krijuan tre batalione, dy të mbrojtjes kundërkimike, njëri në Tiranë me komandant Koço Stojkun dhe tjetri në Berat me komandant Refat Shehatin kurse batalioni i tretë ishte ai flakëdhës në Tiranë me komandant Ahmet

Mehmetin, që të tre Rezervë të Shtabit të Përgjithshëm.

Po në këtë kohë, pranë shtabeve të divizioneve u krijuan kompanitë e mbrojtjes kundërkimike dhe ato flakëdhëse, të cilat me kalimin e ushtrisë në sistemin mek, kaluan në batalione kimie dhe flakëdhëse, të kompletuara me teknikë dhe armatim të plotë kimik. Po kështu, pranë korpuseve u krijuan edhe laboratorët e kimisë të korpuseve me shefa laboratorësh inxhinierë kimistë, që kishin në vartësi edhe oficinat e riparimit të teknikës dhe armatimit kimik të korpusit dhe që kanë bërë një punë të lavdërueshme për rritjen cilësore teknike të këtij shërbimi.

Më 1969, pranë reparteve të kimisë në Brar, u krijua Shkolla e Përgatitjes së Kuadrove Oficer Rezervist, me komandant Muharrem Durmishi.

Zhvillimi i vrullshëm i shërbimit kimik bëri që edhe drejtimi të kalonte nga degë në Drejtori të Mbrojtjes kundërkimike. Në këtë kohë, kur drejtues të saj ishin Enver Lagji dhe Muharrem Durmishi, u bë një punë shumë e madhe në drejtim të studimit dhe prodhimit në vend të mjeteve të mbrojtjes kundërkimike dhe të likuidimit të pasojave të ndotjeve. Është pikërisht kjo kohë, kur u krijuan shumë grupe pune studimore me specialistët më të mirë, të cilët e kurorëzuan me sukses krijimin e uzinës së kimisë, që prodhoi kundërgazin shqiptar me parametra të matshëm me bashkëkohorët, u prodhua paketa individuale kundërkimike, kompletet e degazimit e përpunimit, kostumet mbrojtëse e kompleti mbrojtës i parë e shumë të tjera.

Pranë ambienteve të kompanisë së kimisë, më 1 gusht 1965, u hap Laboratori Qendror i kimisë në FA, me kimistin e talentuar Kudret Meta dhe dy laborantë. Hapja e këtij Laboratori kishte si qëllim përgatitjen teknike të kuadrove të mesëm dhe të lartë të kimisë, kryesisht si një bërthamë studimore për aplikimin në ushtri të të rejave shkencore lidhur me ADM (Armët e Dëmtimit në Masë) dhe mbrojtjen prej tyre, sidomos në drejtim të armës

së kimisë dhe mjeteve djegëse, për t'iu përgjigjur situatave të mundshme kimike, që mund të krijoheshin, duke e përqendruar vëmendjen fillestare në këto probleme:

- gjetja dhe aplikimi i metodave të analizave të lëndëve helmuese luftarake;
- kryerja e analizave të lëndëve ç'ndotëse, që mbahen në ruajtje;
- aplikimi i metodikave për përgatitjen dhe përdorimin e mjeteve ç'ndotëse;
- studimi i aftësisë mbrojtëse të mjeteve të mbrojtjes kundërkimike;
- përgatitja e përzierjeve djegëse për flakëdhësit.

Jo vetëm kaq, por prodhoi dhe furnizoi edhe industrinë me gypa indikatorë për gazrat e dëmshëm industrial,

LHL (agjentët kimikë) + Mjetet e përdorimit = Arma e kimisë

Ushtria jonë ka pasur në dispozicion vetëm një nga dy komponentët që përbëjnë Armën e Kimisë LHL dhe nuk ka disponuar asnjëherë mjete të përdorimit të tyre.

Shqipëria, deri në vitin 2007, ka trashëguar nga sistemi i kaluar komunist rreth 16 ton iprit mësimor, sasi të vogla të klorpikrinës – LHL ngacmuese – asfiktike, që është përdorur vetëm në Luftën e Parë Botërore për qëllime luftarake. Po ashtu, kemi pasur sasi të vogla (jo me ton dhe kuintal, por me kg-iprit luftarak, luizit dhe sarin, që janë përdorur për studime shkencore. Vonë janë sjellë sasi të vogla kloracetofeni.

hoqi nga importi shumë kimikate dhe lëndë të tjera të domosdoshme për prodhimin e këtyre gypave.

Që nga viti 2007, me mbështetjen e qeverisë Amerikane dhe nën monitorimin e plotë të OPCW (Organizata për ndalimin e armëve kimike), u bë asgjësimi i plotë i të gjithë sasisë së LHL-së (agjent kimik), që ka disponuar Shqipëria.

Laboratori Kimik, në vitin 1969, arriti që me këmbëngulje të sintetizonte (prodhonte) pothuajse të gjitha llojet e LHL-së që njiheshin përfshi sarinë në sasi shumë të vogla dhe kjo është bërë për të pasur mundësi të studioheshin e prodhoheshin mjetet e zbulimit të tyre kimik të mbrojtjes prej tyre dhe të mos ndotjes së tyre.

Laboratori prodhoi të gjithë gypat

indikatorë të lëndëve helmuese. Sasitë e saj kanë qenë tepër të vogla dhe nuk është përdorur asnjëherë për qëllime luftarake, manovra apo stërvitje.

Kur përmendet kjo armë, në kujtesë të vjen menjëherë kundërgazi. Te ne, fillimisht erdhën modele sovjetikë dhe kinezë, por më pas u arrit të prodhohet në vend nga Ndërmarrja e Prodhimeve Kimike të Ushtrisë në Tiranë.

Kundërgazi eksperimental u prodhua në vitin 1971, ndërsa në vitet 80-të, kur punohej me ritëm të plotë për të kompletuar të gjitha nevojat e ushtrisë, sasia vjetore arriti në 100 000 komplete në vit. Maska dhe gypi i kundërgazit prodhoheshin nga Ndërmarrja Gomë-Plastikë, Durrës.

Ndërmarrja Kimike u nda me administratë më vete dhe u quajt "Rep. Ush.1190". Aty nisën të prodhoheshin karboni aktiv dhe katalitik për mbushjen e kundërgazeve, kutitë tymuese individuale dhe të tankeve (ku ngjeshja e kalëpit me lëndën përbërëse kryej me një presë me friksion 120 ton, të realizuar nga Kombinati Metalurgjik Elbasan), si dhe produkte të tjera për stërvitje. Karboni aktiv dhe katalitik prodhohej nga bërësit e farave të ullirit. Përveç kundërgazit individual, ishin dhe filtrat e mbrojtjes kolektive, të cilët montoheshin në strehime apo objekte të tjera. Përveç këtyre, ishin dhe filtrat 50 dhe 100 m³/orë. Filtrat kanë të njëjtin konstruksion si të kundërgazit individual, pra një element filtrues prej letre të valëzuar dhe një element filtrues prej karboni katalitik. Parafiltri, siç e thotë dhe emri, është i përbërë vetëm nga element filtrues prej letre me strukturë speciale. Për këto filtra u kryen studime për t'i prodhuar në vend dhe u arrit deri te prodhimi eksperimental i prototipave.

Tepër i vështirë ishte realizimi në rugë industriale i letres së valëzuar (si fizarmonikë). Te parafiltri, kishte përmasat e një fizarmonike të vogël. Problem i kushtueshëm ishte dhe mbyllja e kapakut në po atë mënyrë siç mbyllet dhe kutitë e konservave. Te kundërgazi individual, këto probleme ishin zgjidhur, sepse kishte përmasa të vogla. Gati një industri e tërë e realizuar me mjeshtëri nga ushtarakët tanë.

SEKRETARI I PËRGJITHSHËM MERR PJESË NË ASAMBLENË PARLAMENTARE TË NATO-S, MADRID

Përshtati: MIMOZA GOLIKJA

Stoltenberg: Nëse lejojmë Putinin të fitojë, të gjithë do të duhet të paguajmë një çmim shumë më të lartë

Sekretari i Përgjithshëm i NATO-s, Jens Stoltenberg, mori pjesë në Sesionin e 68-të Vjetor të Asamblesë Parlamentare të NATO-s (NPA) në Madrid, Spanjë, më 21 nëntor 2022. Sekretari i Përgjithshëm kujtoi vendimet kryesore të Samitit të NATO-s në Madrid në qershor, duke përfshirë rritjen e mbështetjes për Ukrainën, forcimin e parandalimit dhe mbrojtjes, miratimin e Konceptit të ri Strategjik dhe ftesën e Finlandës dhe Suedisë për t'u bashkuar me NATO-n. "Ndërsa presim samitin tonë në Vilnius, në Lituani, vitin e ardhshëm, ne po i zbatojmë këto vendime", - tha z. Stoltenberg dhe mbështetja e parlamentarëve do të jetë jetike, tha ai. Sekretari i Përgjithshëm u kërkoi ligjvënësve se: "ne duhet të qëndrojmë së bashku në kursin për Ukrainën", duke theksuar se: "nëse lejojmë Putinin të fitojë, të gjithë ne do të duhet të paguajmë një çmim shumë më të lartë. Regjimet autoritare në mbarë botën do të mësojnë se mund të arrijnë atë që duan me forcë brutale."

Sekretari i Përgjithshëm nënvizoi se investimi më shumë në mbrojtje do të jetë një temë e rëndësishme në Samitin e Vilniusit të vitit të ardhshëm. Ai tha se pret që aleatët të vazhdojnë të bëjnë përparim, duke përfshirë angazhimet përtej vitit 2024, sepse 2% e PBB-së në mbrojtje duhet të konsiderohet një dysheme, jo një tavan. Z. Stoltenberg theksoi gjithashtu se ka ardhur koha për të finalizuar procesin e anëtarësimit dhe për të mirëpritur Finlandën dhe Suedinë si anëtarë të plotë të NATO-s.

Sekretari i Përgjithshëm u takua gjithashtu me kryeministrin spanjoll Pedro Sánchez për të diskutuar axhendën e NATO-s pas Samitit të Madridit.

Sesioni i 68-të vjetor i Asamblesë Parlamentare të NATO-s (NPA)

Në fjalën e tij, në sesionin e 68-të vjetor të Asamblesë Parlamentare të NATO-s (NPA), Sekretari i Përgjithshëm i NATO-s, falënderoi për pritjen e ngrohtë dhe shprehu kënaqësinë për t'u drejtuar këtij Kuvendi, si dhe shprehu kënaqësinë për kthimin në Madrid. "Hera e fundit që erdha në Madrid ishte kur patëm Samitin e mrekullueshëm të NATO-s këtu në qershor. Mendoj se si pritja e Samitit ashtu edhe ajo e Asamblesë Parlamentare të NATO-s demonstrojnë përkushtimin shumë të fortë të Spanjës ndaj Aleancës sonë transatlantike. Në Samitin e Madridit morëm disa vendime shumë të rëndësishme në një moment kritik për Aleancën tonë. Ne morëm vendime të guximshme për një sërë çështjesh", - tha ai dhe shtoi: "Ne vendosëm të rrisim mbështetjen për Ukrainën; të forcojmë më tej shkurajimin dhe mbrojtjen tonë; ftuam Finlandën dhe Suedinë të bëhen anëtarë të NATO-s; miratuar gjithashtu Konceptin Strategjik të Madridit, për të përshtatur Aleancën në një botë më të rrezikshme dhe më konkurruese. Pra, Samiti në Madrid ishte me të vërtetë një Samit transformues. Dhe tani, ndërsa shohim përpara, Samitin tonë në Vilnius, në Lituani, vitin e ardhshëm, ne po zbatojmë vendimet që morëm në Madrid", - tha Stoltenberg.

Së pari, Ukraina

"Presidenti Putin bëri dy gabime të mëdha strategjike kur pushtoi Ukrainën në shkurt të këtij viti. Ai nënvlerësoi trimërinë dhe vullnetin e ukrainasve për të luftuar dhe ai nënvlerësoi unitetin dhe vendosmërinë e pamëshirshme të

aleatëve dhe partnerëve të NATO-s për të mbështetur Ukrainën. Ai mendoi se mund ta mposhtë Ukrainën brenda pak ditësh. Nëntë muaj më vonë, Rusia vazhdon të përballet me pengesa dhe ukrainasit vazhdojnë të çlirojnë territorin e tyre nga pushtimi. Së fundmi, Kherson. Por do të ishte një gabim i madh të nënvlerësohej Rusia. Ajo ruan aftësi të konsiderueshme ushtarake dhe një numër të lartë trupash. Rusia është e gatshme të pësojë viktima të konsiderueshme dhe është e gatshme të shkaktojë vuajtje të tmerrshme mbi popullin ukrainas. Ne kemi parë dronë dhe raketa që godasin qytetet e Ukrainës, civilët dhe infrastrukturën kritike. Pra, ne duhet të jemi të përgatitur për të mbështetur Ukrainën për një kohë të gjatë. Po, e di që kjo mbështetje ka një çmim", - tha sekretari i Përgjithshëm.

Në vendet tona, shumë njerëz përballen me një krizë të kostos së jetesës. Faturat e energjisë dhe ushqimit po rriten. Këto janë kohë të vështira për shumë njerëz. "Por çmimi që ne paguajmë si aleatë të NATO-s matet me para. Ndërsa ukrainasit, ata paguajnë një çmim që matet me gjak dhe nëse lejojmë Putinin të fitojë, të gjithë ne do të duhet të paguajmë një çmim shumë më të lartë. Regjimet autoritare në mbarë botën do të mësojnë se mund të arrijnë atë që duan me forcë brutale. Kjo

do të kishte pasojë të drejtpërdrejta për sigurinë tonë. Do ta bënte botën më të rrezikshme dhe ne jemi më të pambrojtur. Kjo është arsyeja pse ne nuk mund të lejojmë që presidenti Putin të fitojë në Ukrainë. Kështu që ne duhet të qëndrojmë së bashku. Dhe unë mbështetem tek të gjithë ju, si anëtarë të parlamentit, që të vazhdoni të mbështesni Ukrainën".

Së dyti, parandalimi dhe mbrojtja

"Ne kemi forcuar mbrojtjen tonë që nga viti 2014, në përgjigje të aneksimit të paligjshëm të Krimesë nga Rusia. Ne kemi zbatuar përfundimisht në të madh të mbrojtjes sonë kolektive që nga fundi i Luftës së Ftohtë. Tani po bëjmë edhe më shumë. Për të parandaluar që konflikti në Ukrainë të përshkallëzohet përtej Ukrainës. Pra, ne kemi dyfishuar numrin e grupeve luftarake në pjesën lindore të Aleancës, nga katër në tetë. Rritëm aftësinë tonë për t'i përforcuar ato deri në nivelin e brigadës. Ne po vendosim më shumë trupa në gatishmëri më të lartë, që ata mund të përgjigjen më shpejt kudo dhe kurdo që të jetë e nevojshme", - theksoi shefi i NATO-s. "Por për ta bërë këtë, ne duhet të investojmë më shumë në mbrojtje. Ne kemi marrë tashmë, siç e dini, shumë vendime të rëndësishme dhe kemi bërë, së bashku, shumë përparim. Viti 2022 do të jetë viti i tetë radhazi i rritjes së

shpenzimeve të mbrojtjes në të gjithë Europën dhe Kanadanë.

Deri në fund të vitit, ne do të kemi shpenzuar mbi 350 miliardë dollarë shtesë për mbrojtjen, që kur bëmë zotimin në 2014 në të gjithë Europën dhe Kanadanë. Në Samitin në Vilnius, investimet në mbrojtje do të jenë një temë e rëndësishme dhe unë pres që aleatët të vazhdojnë të bëjnë përparim, përfshirë angazhimet pas vitit 2024. Sepse 2% e PBB-së për mbrojtjen duhet të konsiderohet si një dysheme, jo një tavan për investimet tona në mbrojtje. Këtu përsëri, unë vazhdoj të mbështetem në mbështetjen tuaj", - tha ai.

Së treti, qëndrueshmëria

"Një nga mesazhet kryesorë në Konceptin Strategjik të Madridit është lidhja midis mbrojtjeve të forta dhe shoqërive të forta. Lufta në Ukrainë ka ekspozuar disa dobësi kryesore. Për një kohë të gjatë, ne kemi qenë të varur nga nafta dhe gazi rus për të ngrohur shtëpitë tona dhe për të fluturuar avionët tanë. Ne kemi parë se si Rusia e ka armatosur energjinë dhe është përpjekur ta përdorur atë për të na shantazhuar dhe për të na penguar të mbështesim Ukrainën", - tha Stoltenberg. "Por Putini nuk ia ka dalë. Aleatët tani po i diversifikojnë furnizimet e tyre. Ne po largohemi nga energjitë fosile dhe po

investojmë në burime të rinovueshme. Kjo është e mirë për sigurinë tonë dhe është e mirë për klimën. Por duhet të jemi të kujdesshëm që të mos krijojmë varësi të reja. Më së shumti në Kinë. Ne shohim përpjekje në rritje kineze për të kontrolluar infrastrukturën tonë kritike, zinxhirët e furnizimit dhe sektorët kryesorë industrialë. Minerat kineze të rrallë të tokës janë të pranishme kudo. Përfshirë në telefonat tanë, makinat tona dhe pajisjet tona ushtarake. Ne nuk mund t'u japim regjimeve autoritare asnjë shans për të shfrytëzuar dobësitë tona dhe për të na minuar. Për këtë, është thelbësore që ne të rrisim qëndrueshmërinë e shoqërive tona dhe infrastrukturës sonë.

Qëndrueshmëria është një përpjekje kolektive, dhe unë mbështetem tek ju të gjithë për të luajtur rolin tuaj edhe këtu".

Së fundi, Finlanda dhe Suedia

Në Madrid, të gjithë aleatët morën vendimin historik për të ftuar këto dy vende për t'u anëtarësuar në NATO, ato nënshkruan protokollet e anëtarësimit dhe tani, procesi i ratifikimit pothuajse ka përfunduar me njëzet e tetë nga tri-dhjetë aleatë që kanë ratifikuar tashmë. "Në Madrid, në qershor, Turqia, Finlanda dhe Suedia nënshkruan Memorandumin Trepalësh.

Finlanda dhe Suedia kanë përmbyshur angazhimet e tyre. Ata janë partnerë të fortë në luftën tonë të përbashkët kundër terrorizmit. Pra, ka ardhur koha për të finalizuar procesin e anëtarësimit dhe për të mirëpritur Finlandën dhe Suedinë si anëtarë të plotë të NATO-s. Kjo do ta bëjë Aleancën tonë më të fortë dhe njerëzit tanë më të sigurt". Stoltenberg tha se gjithashtu është koha për të rritur bashkëpunimin me partnerët e afërt dhe të largët. "Me ata që janë më të prekur nga agresioni dhe detyrimi rus, si Republika e Moldavisë, Gjeorgjisë dhe Bosnjë-Hercegovinës dhe me të gjitha vendet me të njëjtin mendim anëtarësues. Nga Amerika Latine në Lindjen e Mesme dhe Afrika e Veriut në rajonin Indo-Paqësor. Ne ndajmë interesa sigurie që përballen me të njëjtat sfida. Ne mund dhe duhet t'i trajtojmë ato së bashku, për të mbrojtur lirinë kundër shtypjes, demokracinë kundër tiranisë. Dhe për të mbështetur institucionet e bazuara në rregulla ndërkombëtare që përfitojnë të gjithë ne", - tha ai. "E di që këto vlera janë të dashura për ju, - tha Stoltenberg teksa iu drejtua presidentit të Asamblesë Parlamentare, - NATO është e dashur për ju dhe si President i Asamblesë Parlamentare të NATO-s gjatë dy viteve të fundit, ju keni bërë një punë të jashtëzakonshme për ta bërë lidhjen transatlantike dhe NATO-n edhe më të fortë. Unë dhe ju, kemi punuar së bashku dhe kam shijuar marrëdhënien tonë të shkëlqyer. Ju falënderoj për udhëheqjen tuaj të jashtëzakonshme të këtij Kuvendi. Mezi pres të punoj me pasardhësin tuaj, senatorin Garriaud-Maylam, për t'u përgatitur për Samitin e Vilniusit korrikun e ardhshëm. Prandaj faleminderit shumë për bashkëpunimin tonë të shkëlqyer".

PARTNER AKTIV I ALEANCËS QË NGA VITI 2005

Republika e Koresë hap misionin diplomatik në NATO

Ambasadori i Republikës së Koresë në Belgjikë, Yoon Soongu, u takua me Sekretarin e Përgjithshëm Jens Stoltenberg në selinë e NATO-s, më 22 nëntor 2022, në një ceremoni zyrtare që shënon themelimin e Misionit Diplomatik të Republikës së Koresë në NATO. Kjo pason marrëveshjen e Këshillit të Atlantikut të Veriut në shtator mbi vendimin e Republikës së Koresë për të caktuar Ambasadën e saj në Belgjikë si Mision të vendit në NATO.

Republika e Koresë është një partner aktiv i NATO-s. Që nga viti 2005, Aleanca dhe Seuli kanë zhvilluar një partneritet të fortë, bazuar në vlerat e përbashkëta. Dialogu politik dhe bashkëpunimi praktik po zhvillohen në fusha duke përfshirë mospërhapjen, mbrojtjen kiber-

netike, kundër-terrorizmin, projektet e shkencës civile të lidhura me sigurinë, ndërveprueshmërinë, mbrojtjen kimike, biologjike, radiologjike dhe bërthamore (CBRN), si dhe gatishmërinë civile, qëndrueshmërinë dhe lehtësimin e fatkeqësive. Koncepti i ri strategjik i NATO-s, miratuar në Samitin e NATO-s të mbajtur në Madrid në korrik, thekson rëndësinë e rajonit Indo-Paqësor për NATO-n, duke pasur parasysh se zhvillimet në atë rajon mund të ndikojnë drejtpërdrejt në sigurinë euro-atlantike. Ai gjithashtu nënvizon angazhimin e ndërmarrë nga udhëheqësit aleatë për të forcuar dialogun dhe bashkëpunimin me partnerët e rinj dhe ekzistues në Indo-Paqësorin për të trajtuar sfidat ndër-rajonale dhe interesat e përbashkëta të sigurisë.

PARANDALIMI DHE MBROJTJA

Pesë aeroplanmbajtëse të NATO-s zhvillojnë stërvitje në dislokime të mëdha detare

Marina e NATO-s gjatë gjithë nëntorit po zhvillon manovra në Atlantik dhe Detin Mesdhe, duke bashkuar pesë aeroplanmbajtëse, anije të shumta luftarake dhe mijëra marinarë. Aktivitetet e transportuesit përfshijnë stërvitje anti-ndetëse dhe luftë ajrore, transferime avionësh nga kuverta në kuvertë dhe rifurnizimin në det.

Në Atlantikun e Veriut, "USS Gerald R. Ford", anija luftarake më e re dhe më e madhe në botë, ka mbërritur në Mbretërinë e Bashkuar pas disa javësh stërvitjesh së bashku me anije luftarake nga Kanadaja, Danimarka, Franca, Gjermania, Holanda dhe Spanja.

"Mbretëresha Elizabeth HMS" e Marinës Mbretërore u largua nga Portsmouth, më 10 nëntor, për stërvitjet e avionëve luftarakë F-35 në Atlantikun e Veriut. Në Mesdhe, "Charles De Gaulle" i Marinës Franceze, shoqëruar nga anije greke, amerikane dhe italiane, u largua nga Touloni, më 15 nëntor, për patrulla parandaluese në krahun lindor të NATO-s dhe operacionet kundër terrorizmit në Lindjen e Mesme. Gjithashtu në rajon janë transportuesit italian Cavour dhe "USS George H. W. Bush". Javët e fundit, avionë nga "George H. W. Bush" kanë fluturuar patrulla parandaluese mbi Lituani dhe Poloni. Pas stërvitjeve, anija italiane "Garibaldi" u kthye në Taranto më 15 nëntor. Zëdhënësja e NATO-s Oana Lungescu

tha se "dislokimet demonstronjë aftësinë tonë për të projektuar fuqinë në të gjithë Aleancën dhe për të përforcuar me shpejtësi aleatët". E vendosur kundër kontekstit të luftës së Rosisë kundër Ukrainës, ajo tha se: "këto transportues ofrojnë parandalim dhe ndihmojnë në mbajtjen e linjave tona detare të komunikimit të hapura. Forca jonë dërgon një mesazh të qartë se NATO do të sigurojë dhe mbrojtë çdo pëllëmbë të territorit aleat". Në Samitin e NATO-s në mars, aleatët u dakordësuan të vendosin grupe sulmuese transportuese, nëndetëse dhe një numër të konsiderueshëm anijesh luftarake në patrullë në mënyrë të vazhdueshme.

Sesioni mujor "Deep Dive"

Qëndrueshmëria dhe perspektiva gjinore në NATO

Zyra GENAD e Stafit Ushtarak Ndërkombëtar të NATO-s (IMS) priti Sesionin e saj mujor "Deep Dive", këtë herë të fokusuar në marrëdhënien midis elasticitetit dhe perspektivës gjinore. Ky sesion eksploroji rolin vendimtar të integritetit të Perspektivës Gjinore për forcimin e qëndrueshmërisë kombëtare dhe kolektive për të mbështetur NATO-n në mbrojtjen e kombeve, shoqërive dhe vlerave të përbashkëta.

Ekspertiza e çështjes u ofrua nga z. Damiano Rinauro, Divizioni i Politikave dhe Planifikimit të Mbrojtjes (DPP) në Shtabin e NATO-s, z. Anthony Icyan, Analist i Rezistencës Ushtarakë dhe Pika Fokale Gjinore (GFP) në NATO ACT, znj. Gergana Vaklinova, GENAD në Qendra e Ekselencës për Menaxhimin e Krizave dhe Reagimin ndaj Fatkeqësive (CMDR COE) dhe dr. Jocelyn Kelly, Drejtoreshë për Programin për Gjinin, të Drejtat dhe Qëndrueshmërinë (GR2) në Inicativën Humanitare të Harvardit (HHI).

Rezistenca në NATO

Folësi i parë, z. Rinauro, dha një përmbledhje të mënyrës sesi qëndrueshmëria ndodhet brenda qasjes së NATO-s ndaj gatishmërisë civile, duke theksuar rëndësinë e qëndrueshmërisë në një mjedis të paparashikueshëm sigurie.

Ai shpjegoi më tej se qëndrueshmëria është linja e parë e mbrojtjes, duke funksionuar si një pengesë ndaj një kundërshtari dhe duke i mundësuar NATO-s të absorbojë dhe të rimëkëmbet nga goditjet strategjike. Z. Rinauro më pas vazhdoi të përvijojë shtatë "Kërkesat bazë të NATO-s për Qëndrueshmëri". Ai shpjegoi qëllimin e linjave bazë për të ofruar standarde për aleatët për të mbështetur Aleancën dhe se si këto standarde janë krijuar për të ndërvepruar me njëri-tjetrin. Z. Rinauro theksoi nevojën për një koordinim adaptiv midis shoqërisë civile dhe ushtrisë për një qasje të të gjithë shoqërisë për të forcuar kërkesat bazë, duke përfshirë përdorimin e të dhënave të ndara sipas gjinisë.

Qëndrueshmëria Ushtarakë

Duke u bazuar në të dhënat e z. Rinauro, z. Icyan shpjegoi ndërvarësinë midis qëndrueshmërisë civile dhe ushtarakë. Ai shpjegoi rolin e Instrumentit Ushtarak të Fuqisë së NATO-s: të ndërtojë elasticitet në mënyrë që të parashikohen, përgatiten dhe përshtaten ndaj kërcënimeve dhe rreziqeve, dhe për t'i bërë ballë, përgjigjen dhe rimëkëmbjen nga goditjet strategjike. Z. Icyan përvijoi shtatë fushata tematike që ilustrojnë Instrumentin Ushtarak të Fuqisë si një sistem C2 me fokus në kuptimin e situatës, aftësitë luftarake, logjistikën, planifikimin e reagimit, këmbënguljen dhe infrastrukturën ushtarake.

Z. Icyan më pas vazhdoi diskutimin sesi integrimi i perspektivës gjinore në këto fusha tematike shërben për të forcuar elasticitetin e përgjithshëm, duke u fokusuar veçanërisht në ndërtimin e ndërgjegjësimit dhe këmbënguljes për situatën. Z. Icyan shpjegoi se si përdorimi i të dhënave të ndara sipas gjinisë dhe aplikimi i Perspektivës Gjinore përmirësojnë ndërgjegjësi-

min dhe kuptimin e situatës për fushën njohëse. Së fundi, ai shpjegoi nevojën për të kuptuar dimensionet e sigurisë njerëzore dhe perspektivat e ndryshme të grave, burrave, djemve dhe vajzave për të ndërtuar këmbëngulje drejt zhvillimit të elasticitetit individual. Zhvillimi i qëndrueshmërisë individuale mundëson qëndrueshmëri më të madhe shoqërore, duke i lejuar NATO-s të tërheqë të gjithë elementët e shoqërisë për një reagim dhe menaxhim më efektiv ndaj krizës.

Një qasje 360 gradë ndaj qëndrueshmërisë

Znj. Vaklinova diskutoi mënyrën për të ndërtuar një qasje 360 gradë, duke përfshirë Perspektivën Gjinore për sigurinë dhe qëndrueshmërinë për të lundruar pasigurinë dhe për të theksuar të kuptuarit e rreziqeve dhe kërcënimeve. Ajo shpjegoi se si elasticiteti dhe gjinia janë koncepte

komplekse dhe transformuese që kërkojnë një qasje shumëdisiplinore bashkëpunuese për të sjellë rezultate pozitive dhe afatgjata për paqen dhe sigurinë. Znj. Vaklinova shpjegoi më tej se, për shkak se ushtarakët reflektojnë shoqëritë e tyre dhe për shkak se shoqëria është një sistem kompleks me marrëdhënie gjinore, sigurimi i agjencisë dhe fuqizimit të njerëzve në planifikimin e elasticitetit duke integruar një perspektivë gjinore është thelbësore.

Znj. Vaklinova zgjeroi konceptin e elasticitetit përtej komponentëve civilë dhe ushtarakë, duke vënë në dukje përpjekje dhe sfida të tjera në elasticitet, si nivelet e perceptimit të rrezikut dhe se si gjinitë e ndryshme mund ta perceptojnë dhe kuptojnë rrezikun ndryshe. Ajo diskutoi sesi ndërthurja e gjinisë dhe elasticitetit ofron mundësi për lidhjen e mirëkuptimeve dhe krijimin e sinergjive të nevojshme në

fusha dhe funksione. Kuptimi i niveleve të ndryshme të perceptimit të rrezikut dhe pranimit të rrezikut të gjinive të ndryshme mund të përmirësojë të kuptuarit tonë për atë që nxit konfliktet dhe nga ana tjetër se si konflikti gjeneron ndikime të diferencuara për gratë, burrat, djemtë dhe vajzat. Në të njëjtën kohë, forcimi i qëndrueshmërisë është i dobishëm për nxitjen e barazisë gjinore dhe për të siguruar që pabarazitë sociale të mos përforcohen. Së fundi, znj. Vaklinova theksoi rëndësinë e trajnimit gjinor, pikave fokale gjinore dhe këshilltarëve gjinorë për të përforcuar qëndrueshmërinë.

Siguria Njerëzore,

Gjinia dhe Qëndrueshmëria

Dr. Kelly diskutoi marrëdhënien thelbësore të gjinisë me shtetin dhe sigurinë njerëzore, dhe se si përfshirja e një këndvështrimi gjinor çon në shoqëri më të forta dhe më elastike dhe sisteme të përmirësuar të paralajmërimit të hershëm, përfshirë aspektet e parandalimit të mizorisë dhe ndërtimit të paqes. Ajo demonstroi marrëdhënien e rëndësishme midis sigurisë fizike të grave dhe paqes së shteteve, duke theksuar se si siguria e grave është një tregues më i mirë i stabilitetit të shtetit sesa niveli i demokracisë ose GDP për frymë. Dr. Kelly shqyrtoi më tej se si përvojat dhe perceptimet e grave duhet të përdoren si një burim në ndërtimin e elasticitetit, për shkak të kuptimit të tyre unik të dëmeve dhe shenjave paralajmëruese të hershme të konfliktit. Kështu, integrimi i një analize të ndjeshme gjinore në sistemet e paralajmërimit të hershëm mund të kontribuojë në parandalimin e konflikteve dhe të përmirësojë qëndrueshmërinë shoqërore.

Dr. Kelly vazhdoi më tej me ma-

rëdhënien midis gjinisë, sigurisë njerëzore dhe qëndrueshmërisë duke diskutuar se si pasiguria dhe dhuna në rritje në komunitet kanë ndikime të ndryshme tek gratë, burrat, djemtë dhe vajzat, me një ndikim shpesh veçanërisht negativ tek gratë dhe grupet e tjera të cënueshme. Ajo diskutoi se si dhuna seksuale e lidhur me konfliktin (CRSV), si shembull, ka pasoja të individit, komunitetit dhe sigurinë globale, duke rezultuar në cikle dhune afatgjata që minojnë paqen dhe qëndrueshmërinë. Dr. Kelly diskutoi se si dhuna me bazë gjinore (GBV) përdoret në konfliktet politike dhe se si GBV dhe CRSV vazhdojnë të jenë të përhapura në mjediset pas konfliktit duke u zhvendosur në sferën private më pak të dukshme, duke penguar kështu rimëkëmbjen pas konfliktit.

Së fundi, dr. Kelly shpjegoi se si të matet dhe vlerësohet koncepti i qëndrueshmërisë përmes ndarjes së rezultateve nga kërkimi i saj mbi Republikën Demokratike Veriore të Kongos. Hulumtimi i saj tregoi për një numër masash të vërtetuara dhe specifike për projektin që u kombinuan në një rezultat gjithëpërfshirës. Këto masa përfshinin qëndrimet brenda dhe jashtë grupit, masat e vetë-efikasitetit, masat e elasticitetit individual dhe masat e qëndrueshmërisë së komunitetit. Gjetjet e saj treguan se rezultate më të larta të gjithë-rezistencës kishin shumë më tepër gjasa të shprehnin qëndrime tolerante ndaj njerëzve nga fise dhe etni të ndryshme. Si përmbledhje, rritja e elasticitetit kërkon një qasje të gjithë shoqërisë që kërkon integrimin e Perspektivës Gjinore për të kuptuar më mirë nxitësit e konfliktit. Ky mirëkuptim do të mbështesë NATO-n që të parashikojë dhe të përshtatet ndaj kërcënimeve, si dhe të përballojë, të përgjigjet dhe të rimëkëmbet me shpejtësi nga goditjet strategjike.

ÇELËS PËR PAQEN DHE SIGURINË

Aleatët dhe partnerët e NATO-s diskutojnë mbi Sigurinë Detare

Komiteti Ushtarak i NATO-s ftoi Përfaqësuesit Ushtarak Partner nga Australia, Kolumbia, Finlanda, Republika e Koresë, Maroku, Katari dhe Suedia, në një diskutim tematik mbi Sigurinë Detare dhe aktivitetet e lidhura me to, më 21 nëntor 2022.

Në hapjen e sesionit, zëvendëskryetari i Komitetit Ushtarak të NATO-s, gjenerallejtënant Lance Landrum u uroi mirëseardhjen Përfaqësuesve Ushtarak Partner dhe zyrtarëve që merrnin pjesë personalisht dhe online dhe theksoi se "për shkak të dimensionit të saj global, Siguria Detare është çelësi për paqen dhe sigurinë e NATO-s dhe partnerëve të saj. Ato varen nga njëri-tjetri për të siguruar zgjidhje koherente, të koordinuara dhe të qëndrueshme për sfidat ekzistuese detare". Gjenerallejtënant Landrum vuri në dukje gjithashtu vlerën e takimeve të tilla tematike, veçanërisht si një platformë për diskutime strategjike dhe shkëmbim informacioni midis NATO-s dhe Partnerëve.

Përfaqësuesit e aleatëve dhe partnerëve të NATO-s më pas morën informacione nga Australia, Suedia dhe Komanda Detare Aleate e NATO-s (MARCOM). Në konferencën e tij, komandanti i MARCOM, zëvendës admirali Keith Blount i përditësoi pjesëmarrësit mbi aktivitetet e vazhdueshme detare të NATO-s, duke përfshirë operacionet, stërvitjet dhe trajnimet, si dhe mundësitë në dispozicion të Partnerëve për bashkëpunimin detar.

Në Samitin e Madridit, Aleatët e NATO-s përsëritën rëndësinë e përfortimit të Qëndrimit Detar të NATO-s si një pjesë integrale dhe ndërsektoriale e zbatimit

të qëndrimit parandalues dhe mbrojtës të Aleancës. Aktivitetet detare të NATO-s shtrihen gjithashtu në bërjen e deteve dhe oqeanëve më të sigurt. Me katër Grupet e saj Detare të Përhershme shumëkombëshe të NATO-s, NATO kryen detyra të ndryshme duke filluar nga ushtrimet deri te misionet operacionale. Grupet e saj të Përhershme të Kundërmasave të Minave të NATO-s janë të specializuara në operacionet e kërkimit dhe asgjësimit të mjeteve shpërthyes, duke përfshirë operacionet historike të asgjësimit të municioneve për të minimizuar kërcënimin nga minat që datojnë që nga Luftërat Botërore, duke kontribuar kështu në sigurinë globale të lundrimit.

Nëpërmjet stërvitjeve detare dhe të përbashkëta, aleatët dhe partnerët e NATO-s po punojnë në ruajtjen dhe zhvillimin e kompetencave luftarake, ndërtimin e ndërveprimit midis forcave të NATO-s dhe partnerëve, si dhe përmirësimin e aftësive dhe gatishmërisë së tyre të përgjithshme detare të kombinuara për të gjitha operacionet, ndërkombëtare dhe kombëtare. "Muajin e kaluar, Australia kontriboi me një avion patrullimi detar në misionin "Sea Guardian" të NATO-s për të ofruar ndërgjegjësimin e situatës detare. Që nga fillimi i këtij muaji, anijet e NATO-s po zhvillojnë manovra në Atlantik dhe Detin Mesdhe, duke bashkuar pesë aeroplanmbajtëse, anije të shumta luftarake dhe mijëra detarë. Kështu forcat detare aleate dhe partnere po demonstrojnë qartë aftësinë dhe vendosmërinë e NATO-s për të arritur objektivat e saj strategjike në kontekste shumë të ndryshme", - përfundoi gjenerallejtënant Landrum.

Koncepti Strategjik NATO – 2022: Një strategji me fokus te siguria dhe mbrojtja, për sot dhe të ardhmen

N/KOL (R) MSC. KANAN HIMAJ
Në Institutin e Kërkimeve
Shkencës Ushtarake

Aleanca do të kryejë një vlerësim të përbashkët të sistemeve të nevojshme për të përgatitur si forcat aleate ashtu edhe asetet kombëtare jo ushtarake, kritike për misionin për një fushë të gjerë të paparashikuara, siç janë sulmet ndaj infrastrukturave kritike kombëtare, sulmet kibernetike dhe kërcënime të tjera më ekzotike. Tashmë, për ne është e qartë se Aleanca do të drejtojë procesin për të forcuar ndërlidhjen midis planifikuesve të mbrojtjes dhe komunitetit më të gjerë teknologjik, duke inkurajuar partnerët industrialë të mbrojtjes që të marrin në konsideratë më tej aplikimet novatore të teknologjive me përdorim të dyfishtë, si dhe partneritetet e reja shumëkombëshe.

Koncepti i ri strategjik i NATO-s, Madrid 2022 dhe sfidat e sigurisë nuk janë çështje të zakonshme. Ne po jetojmë në momente ekstremisht të vështira, kur kërcënimet janë ngritur në nivelin e sfidave të mëdha. Pra, thelbi i Konceptit lidhet me sfidat e Aleancës në një perspektivë afatshkurtër, afatmesme dhe afatgjatë. Ruajtja e avantazhit teknologjik të Aleancës do të jetë jetike. Si përshpejtuesi i Inovacionit të Mbrojtjes për NATO-n dhe për vendet anëtare të saj, siç është edhe Shqipëria janë hapa të rëndësishëm përpara në përmbushjen e sfidës dhe mundësinë e teknologjive.

Në vëmendjen tonë janë çështjet që trajtohen në Konceptin Strategjik NATO-2022, siç janë prioritetet strategjike që duhet të konkurrojnë me sukses me shtetet autoritare që kërkojnë të arrijnë qëllime, të tilla si inteligjenca artificiale, raketat hipersonike, sistemet autonome të dronëve, kompjuteri kuantik, robotika, analitika e të dhënave të mëdha, nanoteknologjitë, bioteknologjitë dhe bioinxhinieria.

Në sistemin e planifikimit strategjik të mbrojtjes sonë merr rëndësi teknologjia, e cila luan një rol të rëndësishëm në luftën moderne për shkak të qasjeve të reja për prodhimin, lëvizjen dhe fshehjen e pajisjeve ushtarake. Përveç përmirësimeve në armatim, teknologjia ka luajtur një rol tjetër të rëndësishëm në zhvillimin e taktikave, teknikave dhe procedurave të reja për të qenë në gjendje të zvogëlojë avantazhet e armëve inteligjente.

Luftërat kibernetike dhe luftimet ajrore kanë marrë një formë të re, ku kjo e fundit përdor teknologjinë për zbulimin dhe për të nisur sulme të befasishme ndaj kundërshtarëve. Ardhja e teknologjisë, si dhe aftësitë e sofistikuar kanë ndihmuar në uljen e dëmit, megjithatë, ajo ka çuar gjithashtu në më shumë dëme njerëzore, siç tregohet nga armët bërthamore, automjetet autonome dhe arsenalin më vdekjeprurës.

Në shumicën e rasteve, nuk ka një autoritet qendror që e bën të ndërlidhur

punën e vendeve, dhe kështu çdo vend ndjek interesin e tij. Në raste të tilla, konfliktet dhe lufta janë të pashmangshme brenda shtetit ndërkombëtar. Pavarësisht rëndësisë së armëve, ato përbëjnë një kërcënim dhe rrezik për infrastrukturën dhe jetën e njerëzve në mbarë botën. Teknologjia ka luajtur një rol të rëndësishëm në zhvillimin e armëve në mbarë globin.

Përgjatë historisë, bota ka parë një avancim të teknologjisë që ka krijuar asimetri në arenën e luftës. Në shumicën e rasteve, ndryshimet e shpejta në teknologji favorizojnë kryesisht sulmuesin pasi viktima ka më pak gjasa të ketë një qasje kundër masave mbrojtëse. Megjithatë, ndryshimet teknologjike mund të kundërshtohen nga përmirësimet në sistemet e mbrojtjes, p.sh., përmirësimet e softuerit. Ndryshimet teknologjike dhe ndikimet e tyre në luftë kërkojnë njohuri teknike dhe ndërgjegjësim të përbashkët se si këto transformime ndikojnë shpejt dhe në mënyrë të pashmangshme në doktrinën ushtarake dhe politikën e sigurisë. Disa nga fushat kryesore të fokusit janë bio-armët, luftërat kibernetike dhe armët, etj.

Për të siguruar që Aleanca të përmbushë angazhimet e saj thelbësore deri në vitin 2030, aleatët kanadazë dhe evropianë do të krijojnë një Forcë të Rëndë Lëvizëse Operative të Komandës Aleate të NATO-s (AMHF). Nisur sa më lart, kërkesa është të kuptojmë rolin dhe pozicionin tonë si pjesë e aleancës. Ajo do të konsolidojë të gjitha Forcat Aleate të Reagimit të Shpejtë në një grup të vetëm forcash të mbështetur nga struktura e nevojshme. AMHF do të veprojë si një Forcë e Ardhshme Aleate e nivelit të lartë, reaguese e parë, e aftë për të vepruar nga bazat detare në hapësirë dhe në të gjithë fushat e ajrit, detit, tokës, kibernetikës, hapësirës dhe informacionit. AMHF do të jetë e

fuqishme dhe e përgjegjshme, dhe do të mbahet në një nivel të mjaftueshëm gatishmërie për të përballuar të gjitha kërcënimet në zonën euroatlantike, me kapacitet të mjaftueshëm për të mbështetur ato vende të vijës së parë që përballen me kërcënime transnacionale. AMHF do të ndërtohet mbi Task Forcën e Përbashkët të Gatishmërisë Shumë të Lartë dhe Forcën e Reagimit të zgjeruar të NATO-s, si dhe ato forca të gatishmërisë shumë të lartë që do të dalin nga Nisma e Gatishmërisë së NATO-s.

Mbetet jetike që NATO të ruajë avantazhin teknologjik dhe ta rifitojë atë aty ku e ka humbur. Koncepti Strategjik 2022 presupozon disa partneritete të reja, me një fokus të veçantë në zhvillimin dhe aplikimin e teknologjive. Kostoja e prokurimit duhet të reduktohet ndjeshëm dhe ritmi i cikleve të prokurimit duhet të përshpejtohet për të përmbushur objektivat e investimeve të nënkuptuara në këtë Koncept Strategjik. Aleatët evropianë përballen me një sfidë në kryerjen e kërkimit dhe teknologjisë bashkëpunuese (R&T). Ata do të rrisin shpenzimet bashkëpunuese për R&T. Përveç përmbushjes së objektivave të aftësisë, aleatët evropianë angazhohen gjithashtu të dyfishojnë investimet kombëtare dhe kolektive në R&T deri në vitin 2030.

Lufta kibernetike i referohet konflikteve brenda hapësirës kibernetike, ku teknologjia e informacionit luan faktorin kryesor drejt epërsisë. Përpunimi i teknologjisë ka qenë kritik për vendet që të përdorin këtë mjet për të marrë të dhëna konfidenciale dhe të klasifikuara nga aleatët e tyre. Aktorët jo shtetërorë gjithashtu luajnë një rol të rëndësishëm në hapësirën kibernetike. Për shembull, qeveria iraniane dhe të tjerë sulmuan faqet zyrtare të shërbimeve shtetërore

në vendin tonë (shator-tetor 2022), pasoja të cilat janë duke përjetuar shërbimet zyrtare. Një pro-arab krijoi një faqe interneti të quajtur "UNITY" për të mbështetur Palestinën në konfliktet e saj me Izraelitët. Faqja sulmoi shumicën e faqeve të internetit komerciale izraelite dhe ndërhyri me ofruesit e shërbimeve të internetit, të cilat bazuan gjithashtu bursën e vendit (Trendle 2002). Një nga aspektet interesante të kësaj lufte është se ajo nuk ka kornizë kohore apo kufij dhe mund të përdoret nga vendet për të çuar përpara objektivat e tyre.

Sulmet kibernetike kanë luajtur një rol të rëndësishëm në marrëdhëniet e vendit tonë me vendet aleate dhe SHBA-të. Ato kanë monitoruar nga afër kompanitë, aktivitetet e të cilave shihen si një kërcënim i rëndësishëm për sigurinë kombëtare.

Organizata e Traktatit të Atlantikut të Veriut (NATO) është përballur gjithashtu me sulme kibernetike në faqet e saj të internetit. Në vitin 2014, faqe të ndryshme të NATO-s u hakuan nga "Cyber Berkut" dhe shumica e informacioneve të klasifikuara u zbuluan. Organizata raporton më tej rreth 200 milionë aktivitete me qëllim të keq çdo ditë, gjë që ngre shqetësime për sigurinë e të dhënave të entitetit. Si rezultat, NATO miratoi një politikë që lejon përdorimin e nenit 5 nëse ndonjë shtet anëtar sulmohet nëpërmjet hapësirës kibernetike siç ishte rasti i hakerimit dhe situatës në vendin tonë.

Ne duhet të kuptojmë dhe të vlerësojmë se lufta kibernetike tregon përdorimin e teknologjisë, se si ajo e ka transformuar luftën fizike në sulme kibernetike dhe se si ato mund të përdoren me sukses nga shtetet dhe agjencitë e tjera për të çuar përpara qëllimet e tyre.

Koncepti i fshehjes është ndër

teknologjitë e miratuara nga ushtria dhe përcaktin aktin e procedimit, veprimet ose lëvizjet së fshehtë. Karakteristikat ose cilësitë e të qenit i fshehtë ato sjellin procese që rrisin qetësinë dhe kujdesin ekstrem për të mos u zbuluar. Kur përdoret brenda konceptit ushtarak, ideja nënkupton shmangien e zbulimit nga forcat e veta. Përdorimi i kësaj teknologjie do të thotë që ushtria mund të vendoset në një mënyrë që nuk është e dallueshme nga armiku. Kështu, teknologjia e fshehtë i lejon forcat të operojnë ose të lëvizin në zona ku ata kanë një avantazh taktik ose strategjik mbi armiqtë brenda fushëbetesës.

Një përkufizim gjithëpërfshirës dhe i plotë i konceptit të fshehjes përshkruhet si teknologjia e ulët e vëzhguese (LO), e cila përfshin disa teknika që aplikohen në anije, personel, avionë, nëndetëse, satelitë dhe raketa për të bërë më pak të dallueshme ose të padukshme, radar, dhe metoda të tjera të zbulimit. Teknologjia është përmirësuar nga kamuflimi në pjesë të spektrit elektromagnetik. Në vitet e fundit, teknologjia ka bërë më të lidhura aftësitë e avionëve ushtarakë për të shmangur zbulimin nga radari dhe qasjet e tjera të përdorura për të përfshirë ose zbuluar avionët.

Teknologjia ka luajtur një rol të rëndësishëm në luftën moderne pas zbulimeve të metodave më të reja të prodhimit, transportit dhe madje edhe fshehjes së pajisjeve ushtarake. Teknologjia gjithashtu e bëri luftën më vdekjeprurëse, çnjerëzore, më të shpejtë dhe jo etike, veçanërisht për shkak të teknikës autonome dhe armëve kimike. Këto çështje kanë krijuar një frikë dhe pasiguri në rritje. Teknologjia ka çuar në një përhapje të luftës që do të thotë rritje e vuajtjeve njerëzore, siç sugjerohet nga përdorimi i armëve kimike që çon në vdekje dhe lëndime masive të civilëve. Gjatë kohëve të fundit, luftërat kibernetike dhe luftimet ajrore kanë zënë gjithashtu në qendër të vëmendjes luftën. Teknologjia e fshehtë ka marrë gjithashtu një rol të rëndësishëm në luftimet ajrore, ku ushtritë përdorin këtë qasje për të shmangur zbulimin dhe për të arritur një sulm të befasishëm ndaj forcave të tyre armike.

Aleatët në një mjedis të vështirë sigurie do të vazhdojnë të sigurojnë koherencë më të madhe midis komponentëve konvencionalë dhe bërthamorë të qëndrimit të parandalimit dhe mbrojtjes; të marrin në konsideratë rolin dhe dobinë e teknologjive të tjera në qëndrimin parandalues të Aleancës, të tilla si sulmet kibernetike dhe mbrojtëse; forcimi i komunikimeve strategjike efektive; dhe të rrisë efektivitetin e stërvitjeve aleate për të ruajtur dhe demonstruar vazhdimisht përkushtimin e qëndrueshëm të NATO-s për parandalim të besueshëm.

8 teknologji të reja të mahnitshme ushtarake

Në dritën e tensioneve në rritje në pikat e nxehta globale, kërkimi dhe zhvillimi i ushtrisë amerikane po fiton më shumë urgjencë. Shtetet e Bashkuara do të shpenzojnë gati 80 miliardë dollarë këtë vit për të krijuar armë të reja, forca të blinduara dhe pajisje të ngjashme, me 5% më shumë se vitin e kaluar. Për vitin 2017 janë planifikuar shpenzime edhe më të larta.

Gama e radhës e armëve për të tejkaluar të vjetrat dhe për të eksploruar zbulime të reja në shkencë dhe siguri vijnë nga kontraktorët e mbrojtjes, laboratorët universitarë dhe startup-et e vogla të teknologjisë me qëllime të mëdha. Ato shërbejnë jo aq shumë për të mahnitur mjeshtrit e teknologjisë së luftës, por për të mbrojtur... dhe për të fituar.

Disa punojnë në ajër, disa në tokë ose ujë dhe të tjerët në hapësirë. Ato pasqyrojnë inovacionin, kuriozitetin dhe angazhimin e inxhinierëve dhe shkencëtarëve më të mirë në botë. Ja një paraqitje e shkurtër e punës që po zhvillohet në kompani dhe laboratorë që bashkëpunojnë me Agjencinë e Projekteve të Kërkimit të Avancuar të Mbrojtjes, krahu e zhvillimit të shkencës dhe armëve të Departamentit të Mbrojtjes.

Plumba vetëdrejtues

I mbushur me sensorë të vegjël, një plumb i kalibrit 0,50 në zhvillim mund të ndryshojë kursin me shpejtësi në ajër, duke dhënë potencialisht një saktësi mesatare si snajperi, me aftësinë për të goditur objektivat në lëvizje me lehtësi.

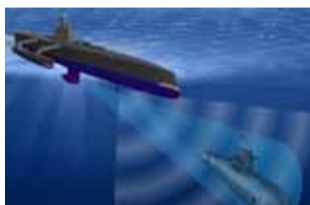
Plus, ndërsa kostoja e këtyre raundeve të avancuara është ende e panjohur, ato me siguri do të jenë më të lira se raketat, rolin e të cilave ndonjëherë mund ta plotësojnë. DARPA, e cila po punon në projektin EXACTO me kontraktorin ushtarak "Teledyne Technologies" dhe prodhuesin e municioneve Orbital ATK, po e mban nënën saktësisht se si plumbi ndryshon rrugën e tij të fluturimit. Një përpjekje konkurruese nga laboratorët "Sandia" të Departamentit të Energjisë përdor një lazer për të treguar objektivin, ndërsa pendët e vogla në plumb (gjithashtu me kalibër 0,50) e drejtojnë atë gjatë fluturimit. Të dy gramet janë ende në testim.

Nëndetëse gjuetare pa pilot

Gjithnjë e më shumë vende po vendosin nëndetëse ultra të qeta që mund të qëndrojnë të pazbuluara afër bregut. Kjo perspektivë shqetëson zyrtarët e mbrojtjes, të cilët janë në kërkim të një prej projekteve më të mëdha të DARPA-s, Anija pa pilot në gjurmët e vazhdueshme të luftës kundër nëndetësive (ACTUV), e njohur gjithashtu si "Sea Hunter".

Mendoni për atë si një dron me bazë uji që mund të gjuajë nëndetëset për muaj të tërë në një kohë pa pasur nevojë që dikush të ndryshojë orën, të paktën në bordin e anijes. I pajisur me sonar, radar dhe sisteme të tjera sintetike të shikimit, ACTUV do të jetë në gjendje të lëvizë në mënyrë autonome përmes kanaleve të ngushta dhe trafikut të transportit.

Topa me lazer, të vërtetë

Arma ikonë e fantashkencës është më afër se kurrë realitetit. Testimi i Marinës i sistemit të saj të armëve me lazer në bordin e "USS Ponce" në Gjirin Persik shkoi duke lundruar dhe Marina pret të vendosë armë me lazer edhe më të mëdha në bordin e anijeve për t'i mbrojtur ato nga kërcënimet si varkat e vogla sulmuese dhe dronët.

Ndërkohë, në tokë, Boeing dhe Ushtria po punojnë për një lazer të montuar në kamion që mund të shkatërrojë kërcënimet hyrëse si predha mortajash ose dron. Ky program ka emrin tërheqës HEL MD, për demonstrues celular me lazer me energji të lartë. Konkurrenti "Lockheed Martin" po kërkon gjithashtu një pjesë të biznesit të armëve me rreze të Departamentit të Mbrojtjes me sistemin e tij ATHENA.

Një nga përfitimet e shumta të lazerëve është se ata mund të ndezin vazhdimisht për kosto minimale - vetëm dizel për të fuqizuar gjeneratorin e montuar në kamion që siguron shpërthimet e energjisë që lazeri përqendrohet në kufi.

Çdo anije, një aeroplanmbajtëse

Anijet më të vogla të marinës si shkatërruesit dhe fregatat dëshirojnë të shohin sytë në qiell që grupet e transportuesve kanë me flotën e tyre të avionëve, helikopterëve dhe dronëve.

Ndërsa ka shumë mjete ajrore të vogla pa pilot tashmë në shërbim, pengesa për përdorimin e tyre në ujë ka qenë lëshimi dhe

tërheqja e tyre në det të trazuar dhe në kuvertën e vogël. Programi TERN i DARPA-s synon ta mbushë atë vend me një avion që mund të ngrihet dhe të ulet në bisht.

Helikat e dyfishta kundër-rrotulluese e ngrënë atë në ajër. Pastaj kalon në fluturim horizontal për të hulumtuar qiellin për kërcënime, duke transmetuar video, radar dhe imazhe të tjera përsëri në anije. Për t'u ulur, ai e kthen procesin.

DARPA planifikon të ndërtojë një sistem demonstrues në shkallë të plotë. "Northrop Grumman" është kontraktori kryesor.

Fusha e mbrojtjes plazma

Boeing ka paraqitur një patentë për një sistem që do të mbronte automjetet nga dëmtimi i shpërthimit duke krijuar fusha plazma. Ideja është të krijohet një fushë ajri e jonizuar që do të shmangte shpërthimin në hyrje. Ajo që nuk mund të bëjë është të ndalojë një predhë që vjen si një granatë me raketë ose raketë antitank, por sistemet ekzistuese të mbrojtjes aktive, si "Perdja e Hekurt e Ushtrisë", janë projektuar për t'i trajtuar ato.

Kufizoni vizionin tuaj të një kube që shfaqet rreth automjetit si në "Star Wars" - sistemi Boeing do të mbrohej vetëm në drejtim të shpërthimit që vjen.

Padukshmëria nga një kallamar

Kamufliimi aktual mund t'i fshehtë ushtarët dhe automjetet e tyre nga shikimi i njeriut, por është pothuajse i padobishëm kundër sistemeve gjithnjë e më të zakonshme të vizionit infra të kuqe. Shkencëtarët në Universitetin e Kalifornisë, "Irvine", shpresojnë ta rregullojnë atë me ato që ata i quajnë arna të padukshme, bazuar në një proteinë strukturore që kallamarët e zakonshëm përdorin për të ndryshuar ngjyrën dhe reflektimin e lëkurës së tyre.

Kjo proteinë, e quajtur reflektinë, funksionon në të njëjtat gjatësi vale si sistemet e shikimit të natës, dhe aty qëndron premtimi i saj. Megjithatë, përshkallëzimi i këtij zbulimi në një aplikim të dobishëm ushtarak mund të jetë shumë vite larg.

Bombardues ekstra-vjedhës

Ndërsa është ende një koncept, gjenerata e ardhshme "Long-Range Strike Bomber", një çmim shumë miliardë dollarësh, shumëvjeçar për kontraktorët, është tashmë në fazën e kërkimit. Zhvillimi do të zgjasë shumë vite. "Northrop Grumman" dhe një mori nënkontraktorësh dhe kompanish inxhinierike do të përfitojnë.

Qëllimet janë vjedhja totale, shpejtësia e lartë dhe kapaciteti i ngarkesave të bombave të rënda. Avioni do të zëvendësojë përfundimisht flotën e vjetër të B-52 dhe do të kompletojë flotën e vogël të bombarduesve stealth B-2. Lëkura e fshehtë në kornizën e avionit të bombarduesit do të bëhet me material reflektues të ngurtësuar për të shmangur jo vetëm radarët, por edhe për të ndryshuar ngjyrat për të reflektuar rrethinën. Aeroplani, siç është parashikuar, do të ndryshojë në blu për qiellin e ditës, të bardhë për mbulimin e reve dhe të zezë për natën. Do të ketë gjithashtu udhëzim të saktë në bombardues, me xhiroskopë të shkallës së lartë ushtarake. Hulumtimi i xhiroskopit, pjesërisht i financuar nga DARPA, është duke u zhvilluar në objektin e "Northrop Grumman" në Salt Lake City. Puna në lëkurë po bëhet me Northrop dhe Raytheon.

Shkrirësi satelitor

Cila është një mënyrë për të hequr një satelit armik? Shkrijeni atë. Një program i financuar nga DARPA me "Northrop Grumman" dhe "Raytheon" po zhvillon një satelit që do të projektohet për të gjuajtur dhe gjurmuar satelitin mbrojtës të një kundërshtari. Nëse bëhet siç duhet, ai do të funksionojë nga fizika e thjeshtë, duke reflektuar një rreze dielli në satelitin armik që, gjatë javëve, do të ngrohë satelitin kundërshtar aq sa për ta bërë atë të bjerë jashtë orbitës dhe të digjet kur hyn përsëri në stratosferën e sipërme.

Nuk do të duket si një goditje e shkëlqyer në qiell. Në fakt, as nuk do të shihet. Kjo është ideja.

Richard Sammon, "The Kiplinger Letter"

Barazia gjinore: BE-ja po thyen tavanin e qelqtë falë objektivave të reja të balancës gjinore në bordet e kompanive

Parlamenti Europian ka miratuar zyrtarisht ligjin e ri të BE-së për balancën gjinore në bordet e korporatave. Deri në vitin 2026, kompanitë do të duhet të kenë 40% të gjinisë së nën përfaqësuar midis drejtorëve jo ekzekutivë ose 33% midis të gjithë drejtorëve.

Me këtë rast, Presidentja von der Leyen së bashku me zëvendës Presidentin Jourová dhe Komisionerin Dalli lëshuan deklaratën e mëposhtme:

“Ky është një moment i shumëpritur, një moment që duhet festuar si një përparim në barazinë gjinore.

Pas dhjetë vjetësh nga propozimi i tij nga Komisioni Europian, tani do të kemi një ligj të BE-së për të thyer tavanin e qelqtë të bordeve të kompanive të listuara.

Ka shumë gra të kualifikuara për punë të larta dhe me ligjin tonë të ri europian, ne do të sigurohemi që ato të kenë një shans real për t'i marrë ato.”

Pasi të publikohet në Fletoren Zyrtare, Direktiva do të hyjë në fuqi 20 ditë pas publikimit dhe Shtetet Anëtare do të kenë dy vjet kohë për të transpozuar dispozitat e saj në legjislacionin kombëtar. Ata do të duhet të sigurojnë që kompanitë të përipiqen të përbushin objektivin prej 40% për bordet jo ekzekutive, ose 33% për të gjithë anëtarët e bordit, deri më 30 qershor 2026.

Komisioni paraqiti propozimin për balancën gjinore në bordet e kompanive në nëntor 2012. Ndërsa Parlamenti Europian miratoi qëndrimin e tij në 2013, Këshilli nuk mundi të arrinte një marrëveshje me disa Shtete Anëtare duke konsideruar se masat detyruese në nivel të BE-së nuk ishin mënyra më e mirë përpara. Në udhëzimet e saj politike, presidentja von der Leyen u angazhua për të ndërtuar një shumicë për të zbllokuar Direktivën për gratë në borde. Më në fund, më 14 mars 2022, Këshilli miratoi qasjen e tij të përgjithshme, duke zbllokuar dosjen. Më 23 mars 2022, Parlamenti Europian rikonfirmoi qëndrimin e tij, duke lejuar fillimin e negociatave me Këshillin e BE-së. Më 7 qershor 2022, Parlamenti Europian dhe Këshilli arritën marrëveshjen politike, duke hapur rrugën miratimit përfundimtar të dosjes.

Direktiva e miratuar synon të sigurojë që ekuilibri gjinor në bordet e korporatave të kompanive të mëdha të listuara të BE-së të vendoset në të gjithë BE-në dhe emërimet në pozicionet e bordit të jenë transparente dhe që kandidatët për poste në bord të vlerësohen në mënyrë objektive bazuar në meritat e tyre individuale, pavarësisht nga gjinia.

Strategjia e Barazisë Gjinore 2020-2025

Strategjia e BE-së për Barazinë Gjinore përbush angazhimin e Komisionit von der Leyen për arritjen e një Unioni të Barazisë. Strategjia paraqet objektivat dhe veprimet e politikave për të bërë përparim të rëndësishëm deri në vitin 2025 drejt një Europe të barabartë gjinore. Qëllimi është një bashkim ku gratë dhe burrat, vajzat dhe djemtë, në të gjithë diversitetin e tyre, janë të lirë të ndjekin rrugën e tyre të zgjedhur në jetë, të kenë mundësi të barabarta për të lulëzuar dhe mund të marrin pjesë në mënyrë të barabartë dhe të udhëheqin shoqërinë tonë europiane.

Objektivat kryesorë janë t'i jepet fund dhunës me bazë gjinore; stereotipe sfiduese gjinore; mbyllja e hendeqeve gjinore në tregun e punës; arritjen e pjesëmarrjes së barabartë në sektorë të

ndryshëm të ekonomisë; adresimi i hendekut gjinor të pagave dhe pensione; mbyllja e hendekut të kujdesit gjinor dhe arrija e ekuilibrit gjinor në vendimarrje dhe në politikë. Strategjia ndjek një qasje të dyfishtë të integritimit gjinor të kombinuar me veprime të synuara dhe ndërsektorialiteti është një parim horizontal për zbatimin e saj. Ndërsa Strategjia fokusohet në veprimet brenda BE-së, ajo është koherente me politikën e jashtme të BE-së për barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave.

Si një nga rezultatet e para të Strategjisë, Komisioni propozoi masa të detyrueshme të transparencës së pagave më 4 mars 2021.

Më 8 mars 2022, Komisioni Europian po kërkon, me propozimin e ri në mbarë BE-në për një direktivë për të luftuar dhunën ndaj grave dhe dhunën në familje, të vendosë rregulla minimale të synuara për të drejtat e këtij grupi viktimash të krimit dhe të kriminalizojë format e dhunës ndaj grave dhe dhunës kibernetike.

QIG mbështet inovacionin e mjekësisë

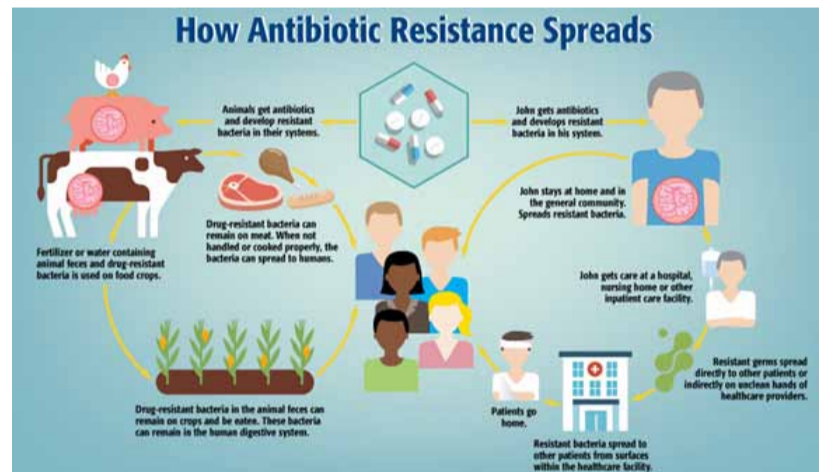
EMA ka krijuar një grup ekspertësh për Inovacionin e Cilësisë (QIG) për

të mbështetur qasje inovative për zhvillimin, prodhimin dhe kontrollin e cilësisë së barnave në dobi të pacientëve në Bashkimin Europian (BE). Këto përfshijnë, por pa u kufizuar në, teknologjitë e reja, dixhitalizimin, materialet e reja dhe pajisjet e reja, në përputhje me prioritetet e theksuara në Strategjinë e Shkencës Rregullatore të EMA-s deri në vitin 2025.

Roli i QIG është të sigurojë që rrjeti rregullator i barnave europiane të ecë në hap me inovacionin, të identifikojë dhe adresojë boshllëqet në kuadrin rregullator dhe të rrisë parashikueshmërinë për zhvilluesit e teknologjive inovative. Grupi do të jetë gjithashtu një forum për shkëmbim dhe ndërveprim brenda rrjetit rregullator të BE-së, si dhe midis rregullatorëve të BE-së dhe palëve të interesuara si akademika dhe industria. Duke pasur parasysh se zhvillimi dhe prodhimi i barnave është i natyrës globale, QIG synon gjithashtu të krijojë një bashkëpunim të ngushtë me partnerët ndërkombëtarë për të lehtësuar konvergencën rregullatore globale.

Detyra të tjera të grupit përfshijnë skanimin e horizontit për të identifikuar

teknologjitë e ardhshme inovative dhe formulimin në mënyrë proaktive të përgjigjeve të përshtatshme rregullatore për secilën prej tyre ndërsa ato piqen. Ekspertiza e QIG mund të përdoret gjithashtu në vlerësimin e ilaçeve

që përdorin këto teknologji inovative në paraqitjet rregullatore si këshillat shkencore, aplikimet për autorizim marketingu dhe ndryshimet e lidhura me ciklin e jetës pas autorizimit.

Grupi i Ekspertëve të Inovacionit të Cilësisë u krijua në shtator 2022 dhe përbëhet nga tetë anëtarë me përvojë në vlerësimin e cilësisë kimike, biologjike dhe inspektimet e Praktikës së Mirë të Prodhimit (GMP). Grupi raporton nën Domenin e Cilësisë të strukturës së grupit të punës së EMA-s.

Praktikat më të mira për të luftuar rezistencën antimikrobike

Koalicioni Ndërkombëtar i Autoriteteve Rregullatore të Barnave (ICMRA) thekson ndërhyrjet e suksesshme rregullatore dhe jo rregullatore të përdorura në vende të ndryshme për të adresuar problemin në rritje të shëndetit publik të rezistencës antimikrobike (AMR) në një raport të ri të botuar sot.

AMR kërcënon aftësinë tonë për të

trajtuar në mënyrë efektive infeksionet për shkak të një game gjithnjë në rritje të bakteve dhe mikroorganizmave të tjerë që janë përshtatur për t'u bërë rezistente ndaj trajtimeve të disponueshme.

Trajtimi i AMR-së është një nga prioritetet strategjike të ICMRA. ICMRA pranon se AMR është një problem kompleks, i shumanshëm dhe bën thirrje për një koordinim më të mirë në të gjithë sektorët, duke përfshirë shëndetin publik, shëndetin e kafshëve dhe mjedisin, përmes një qasjeje “Një Shëndet”. Një përpjekje e bashkërenduar dhe bashkëpunuese është thelbësore për të trajtuar në mënyrë efektive këtë kërcënim ndaj shëndetit, ekonomive dhe sigurisë globale.

Raporti paraqet raste studimore mbi praktikën më të mira nga vende të ndryshme që janë zhvilluar në përputhje me qasjen “One Health” dhe adresojnë AMR-në dhe përdorimin e antimikrobikut tek njerëzit, kafshët dhe mjedisi.

Praktikat më të mira përfshinin fokusin në temat e mëposhtme:

- Fleksibilitete rregullatore që ndihmojnë në sjelljen e terapive të reja në treg
- Raportimi i shitjeve të antimikrobikëve me rëndësi mjekësore për përdorim veterinar që informon

rezistencën antimikrobike/përdorimin antimikrobial për iniciativat e mbikëqyrjes dhe administrimit

- Mësimet e nxjerra nga aftësitë rregullatore të zbatuara në përgjigje të pandemisë COVID-19
- Kufizimi i shitjes dhe furnizimit të disponueshmërisë pa recetë të antibiotikëve
- Zhvillimi dhe progresi i një studimi pilot mbi modelet e rimbursimit për antimikrobiket e rinj
- Raportimi i antibiogramëve selektive për të informuar zgjedhjen antimikrobike
- Reagime mbi të dhënat e përshkruesit për antibiotikë
- Rekomandime trajtimi për infeksionet e zakonshme në kujdesin ambulator
- Zhvillimi i metodave për monitorimin e AMR në mjedis

Studimet e rasteve shërbejnë gjithashtu si mjete për të nxitur diskutime dhe bashkëpunim të mëtejshëm dhe për të forcuar vendosmërinë për të ndërmarrë hapa për të adresuar AMR.

Letërsia Shqiptare, thesari i vyer, vlerë kombëtare

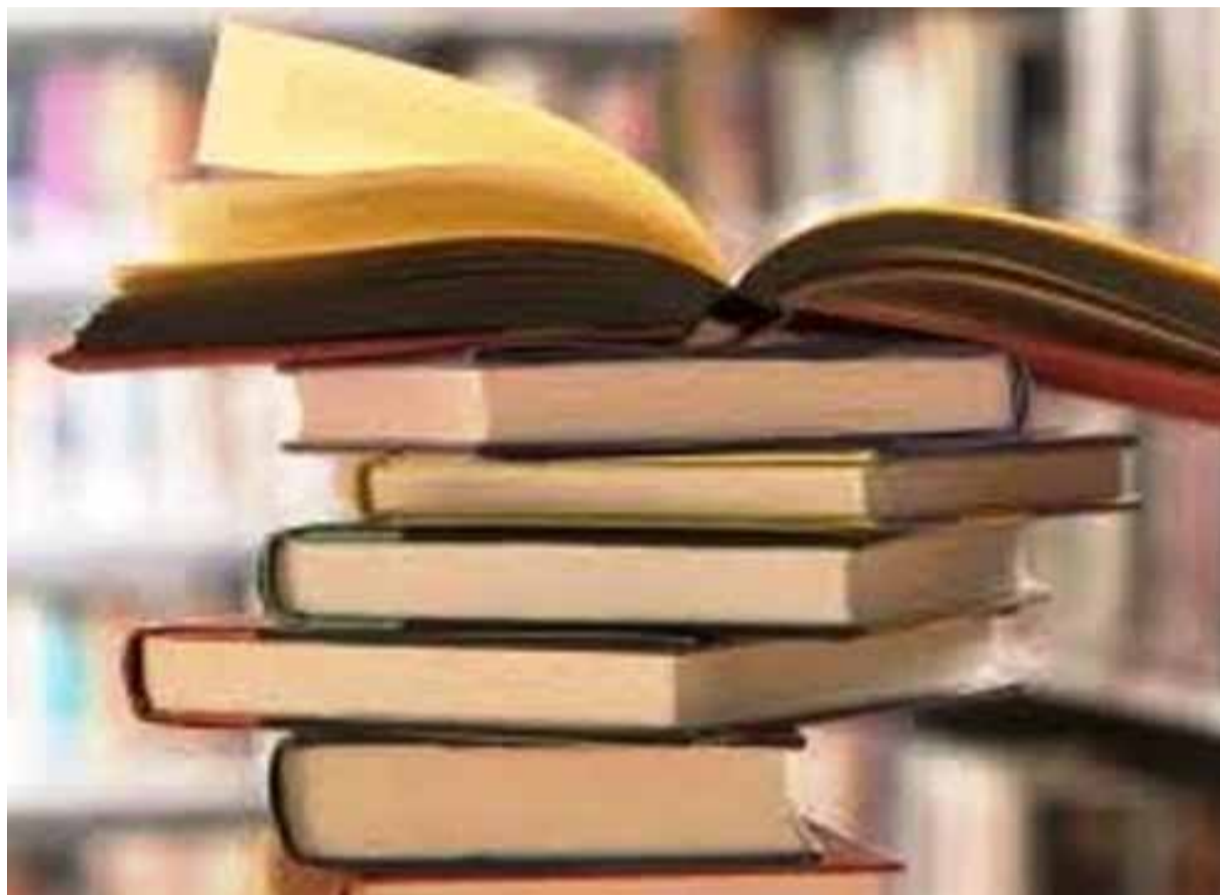
Në kulturën e shqiptarëve ka lënë gjurmën e saj të thellë historia e tyre e brendshme dhe e jashtme. Pjesë e trevave të lashta ilirike, udhë kryqëzimi e qytetërimeve dhe e interesave gjeopolitike gjatë dyndjeve barbare e më pas, provincë e perandorive të perëndimit dhe të Lindjes, të Romës e të Bizantit, pasi kishte bërë e ç' bërë gjatë shekujve, despotate e principata të pavarura, dhe pasi kishte formuar më së fundi shtetin e Skënderbeut, i cili u qëndroi për një çerek shekulli hordhive osmane.

Vendi ishte kthyer pas, në një fazë zhvillimi ekonomiko-shoqëror historikisht të kapërcyer. Rrjedhat normale të kulturës shqiptare, që ecte në një hap me humanizmin evropian, u ndërpre. Pasoja e parë e pushtimit ishte hemorragjia e elitës intelektuale në Perëndim. Prej saj u shquan figura që bënë emër në botën humaniste, si historiani M. Barleti (1460-1513), që botoi në Romë, më 1510, një histori të Skënderbeut, e cila u përkatte thajse në të gjitha gjuhët e Evropës. Ndërkaq, në vend jeta kulturore u fashit, monumentet e kulturës materiale e shpirtërore u zhdukën nën rrënojat e shkatërrimit të luftërave; gjysmëhëna e uli kryqin dhe gati dy të tretat e popullatës në fund të shek. XVII ishin konvertuar në fenë islame. Por ky ndryshim drastik i strukturës fetare nuk pengoi që Shqipëria të ishte përherë një nga provincat më të paqeta të Perandorisë dhe as që kultura shqiptare të mbijetonte edhe në kushtet e një pushtimi disa shekullor, nën tryshninë e islamit e të botës kulturore të orientit, që pati një ndikim të thellë e të gjithanshëm në të, veçse pa arritur të shtypë natyrën shqiptare të kulturës vendëse.

Qëndresa në fushën e kulturës u shpreh në radhë të parë përmes lëvrimin të shqipes në lëmë të botimeve të teksteve kishtarë, kryesisht të qarkut konfesional katolik në veri, por edhe ortodoks në jug. Reforma protestante gjallëroi shpresat e zhvillimit të gjuhës e të traditës letrare vendëse kur prifti Gj. Buzuku solli në shqip liturgjinë katolike, duke dashur të bëjë për shqipen atë që bëri Luteri për gjermanishten.

“Meshari” i Gj. Buzukut, botuar prej tij më 1555, mbahet deri më sot, si e para vepër e shqipes së shkruar.

Niveli i përpunuar i gjuhës dhe ortografia e stabilizuar duhet të jetë rezultat i një tradite më të hershme të shkrimit të shqipes, traditë që nuk njihet. Por ekzistojnë disa dëshmi fragmentare më të hershme se vepra e Buzukut, të cilat flasin për shkrimin e shqipes të paktën nga shek. XIV. E para dëshmi që njihet është e vitit 1332, e dominikanit frëng Guilielm Adale, kryepeshkop i Tivarit, i cili në një relacion latinisht shkruan se shqiptarët kanë në përdorim në librat e tyre shkronjat latine edhe pse gjuha e tyre është fare e ndryshme

nga latinishtja. Me rëndësi të veçantë janë: një formulë pagëzimi e vitit 1492, shkruar shqip brenda një teksti latinisht, nga peshkopi i Durrësit Pal Engjëlli; një fjalor shqip i vitit 1497, i gjermanit Arnold fon Harf, i cili kaloi si udhëtar në Shqipëri dhe një fragment nga Ungjilli i Shën Mateut, po shqip, por me shkronja greqisht, i shekullit XIV.

Shkrimet shqip të këtyre shekujve s’duhet të kenë qenë vetëm tekste fetare, por dhe kronika historike, për të cilat flet humanisti M. Barleti, i cili në librin e tij “Rrethimi i Shkodrës” (1504), pohon se ka pasur në dorë kronika të tilla të shkruara në gjuhën e popullit.

Me gjithë pengesat që krijoi kundër reforma për lëvrimin e gjuhëve nacionale në literaturën kishtarë, ky proces nuk u ndërpre. Gjatë shek. XVI-XVII u botuan në shqip katekizma “E mbësua me krishterë” (1592) e L. Matrëngës, “Doktrina e krishterë” (1618) dhe “Rituale romanum” (1621) të P. Budit, shkrimtari i parë i prozës dhe i poezisë origjinale shqipe, një apologji për Gjergj Kastriotin (1636) nga F. Bardhi, i cili botoi edhe një fjalor e lëndë folklorike, traktati teologjik-filozofik “Çeta e Profetëve” (1685) i P. Bogdanit, mendja më universale e mesjetës shqiptare.

Vepra e Bogdanit është një traktat teologjik-filozofik që trajton me origjinalitet, duke shkrirë të dhëna nga burime të ndryshme, çështje kryesore të teologjisë dhe një histori biblike të plotë, si dhe probleme të komplikuar të skolastikës, të kozmogonisë, astrono-

misë, pedagogjisë, etj. Bogdani solli në kulturën shqiptare frymën humaniste dhe vlerësoi rolin e dijes e të kulturës në jetën e njeriut; ai me veprën e tij të shkruar me një shqipe e stil të përpunuar, shënoi një kthesë në historinë e letërsisë shqipe.

Gjatë shekullit XVIII njohu një gjallërim më të madh literatura e qarkut kulturor konfesional ortodoks e mysliman. Një anonim prej Elbasanit sjell në shqip copa të ungjillit, T. H. Filipi, po prej Elbasanit, “Dhiatën e Vjetër dhe të Re”. Këto përpjekje u shumuan në shekullin e ardhshëm, me botimin, më 1827 të tekstit integral të “Dhiatës së Re” nga G. Gjirakastri dhe me korpusin e madh të përkthimeve kishtarë të K. Kristoforidhit (1830-1895), në dy dialektet e shqipes, botime që ndihmuan procesin e integritetit të tyre në një gjuhë letrare të njësuar dhe vunë bazat për krijimin e kishës kombëtare të shqiptarëve me liturgjinë në gjuhën e tyre.

Ndonëse në kahe të kundërt me këtë prioritet, duhet përmendur edhe kultura e Voskopojës, e cila gjatë shek. XVIII u bë një vatrë e madhe qytetërimi dhe metropol i gadishullit ballkanik, me një Akademi e shtypshkronjë dhe me personalitete si T. Kavalioti, Dh. Haxhiu, G. Voskopojari, veprat diturore, filologjike, teologjike e filozofike të të cilëve objektivisht i ndihmonin shkrimin e njohjes së shqipes. Edhe pse letërsia që u zhvillua në Voskopojë, ishte kryesisht në gjuhën greke, nevoja për t’i vënë gardh islamizmit, bënë të domosdoshme edhe përdorimin e gjuhëve amtare, duke inkurajuar zhvillimin e kulturave kombëtare. Në shkollat e Voskopojës

u përdorën dhe arumanishtja e shqipja për mësimin e greqishtes, kurse në shtypshkronjën e saj u shtypën edhe libra arumanisht.

Veprat e shkrimtarëve dhe ditëtarëve të Voskopojës kanë sjellë disa elemente të ideve të iluminizmit evropian. Më i shquari ndër ta, Teodor Kavaljoti është një erudit i kohës. Sipas dëshmimeve të profesorit gjerman Thunman, vepra e Kavaljotit, që mbeti e pabotuar, në pjesën më të madhe ka trajtuar çështje pothuajse nga të gjitha degët e shkencës filozofike. Në të ndjehet ndikimi i Platonit, Dekartit, Malëbranshit dhe Leibnicit.

Rezultat i ndikimit të islamit dhe të kulturës së pushtuesit, ishte formimi gjatë shek. XVIII i një shkolle poetike, ose i një letërsie të shkruar në gjuhën shqipe, por me alfabetin arab. Autorë të saj si: N. Frakulla, M. Kycyku, S. Naibi, H. Z. Kamberi, Sh. e D. Frashëri, Sheh Mala, e të tjerë, trajtuan në veprat e tyre motive të huajtura nga letërsitë orientale, shkruan mevlude e divane me një gjuhë të mbytur nga orientalizmat, lëvruan lirikën dhe epin religjioz. Kjo shkollë nuk pati jetë të gjatë dhe as ndikim të veçantë në zhvillimet e pastajme letrare. Për të plotësuar kuadrin e zhvillimit kulturor të Shqipërisë në shek. XVI-XVIII duhet shënuar, se pati nga autorë vendës vepra të shquara në fushën të arkitekturës dhe të pikturës ikonografike, ku u dalluan Onufri dhe i biri Nikolla (shek. XVI) dhe K. Shpata-raku e D. Selenica (shek. XVIII), të cilët vazhduan traditën e artit fetar post-bizantin, por jo pa ndikime nga

Rilindja evropiane. Në fushë të artit islam mund të përmenden kryesisht ndërtime të kultit.

Shekulli XIX, shekulli i lëvizjeve nacionale në Ballkan, i gjente shqiptarët pa një traditë të mjaftueshme të zhvillimit shtetëror, gjuhësor e kulturor unitar, me një mendësi individualiste dhe regionaliste, të trashëguar nga psikologjia e bajrakut dhe e fisit, për pasojë me një vetëdije kombëtare të pazhvilluar, por me një shpirt rebelimi spontan. Në këtë situatë historiko-kulturore nisi të merrte jetë një lëvizje e organizuar mendore dhe letrare që mori emrin Rilindja Kombëtare Shqiptare. Ajo u frymëzua nga idetë e romantizmit nacional dhe të iluminizmit, që u kultivuan në rrethet e inteligjencës shqiptare, e cila jetonte kryesisht në mërgim, në kolonitë e vjetra shqiptare në Itali dhe në ngulimet më të reja në Stamboll, Bukuresht, SHBA, Sofje e Kajro.

Ringjallja nacionale, mbujtja e shqipes si gjuhë e kulturës, organizimi i arsimit kombëtar dhe themelimi i letërsisë kombëtare, në rrafshin kulturor, si dhe krijimi i shtetit të pavarur, në rrafshin politik, këto ishin synimet e kësaj lëvizjeje prej së cilës lindi shkolla e romantizmit shqiptar. Ishte ky një romantizëm tipik ballkanik, i mbujtur me frymën e çlirimit kombëtar, me nostalgjinë e mërgimtarit dhe me patosin retorik të evokimit të mesjetës shqiptare, domethënë të luftërave të Gjergj Kastriotit. Kjo shkollë letrare lëvroi kryesisht poezinë. Heroi i saj ishte njeriu etik, shqiptari luftëtar, e më pak njeriu tragjik. Nga motivet dhe format poetike, ajo ka lidhje të ngushta me traditën folklorike. Gjurmimi i kësaj tradite dhe botimet në fushë të saj (“Rapsodi të një poeme arbëreshe”, më 1866 nga De Rada, “Përmbledhje të këngëve popullore dhe rapsodi të poemave shqiptare”, më 1871 nga Z. Jubani, “Bleta shqiptare” më 1878 nga Th. Mitko, etj.), ishin pjesë e programit kulturor të Rilindjes Kombëtare për afirmimin e identitetit etnokulturor të shqiptarëve.

Dy janë përfaqësuesit më të mëdhenj të romantizmit shqiptar të shek. XIX: J. De Rada (1814-1903), lindur e vdekur në diasporën shqiptare në Itali e shkolluar atje dhe N. Frashëri (1846-199), lindur në Shqipëri, i shkolluar në Zosimea të Janinës, por i mërguar dhe vdekur në Stamboll. I pari është poeti romantik shqiptar i rritur në klimën e romantizmit evropian, i dyti romantiku shqiptar që tret në poezinë e tij ndikimet e poezisë lindore, sidomos persiane, me frymën dhe shpirtin e poezisë së romantizmit perëndimor.

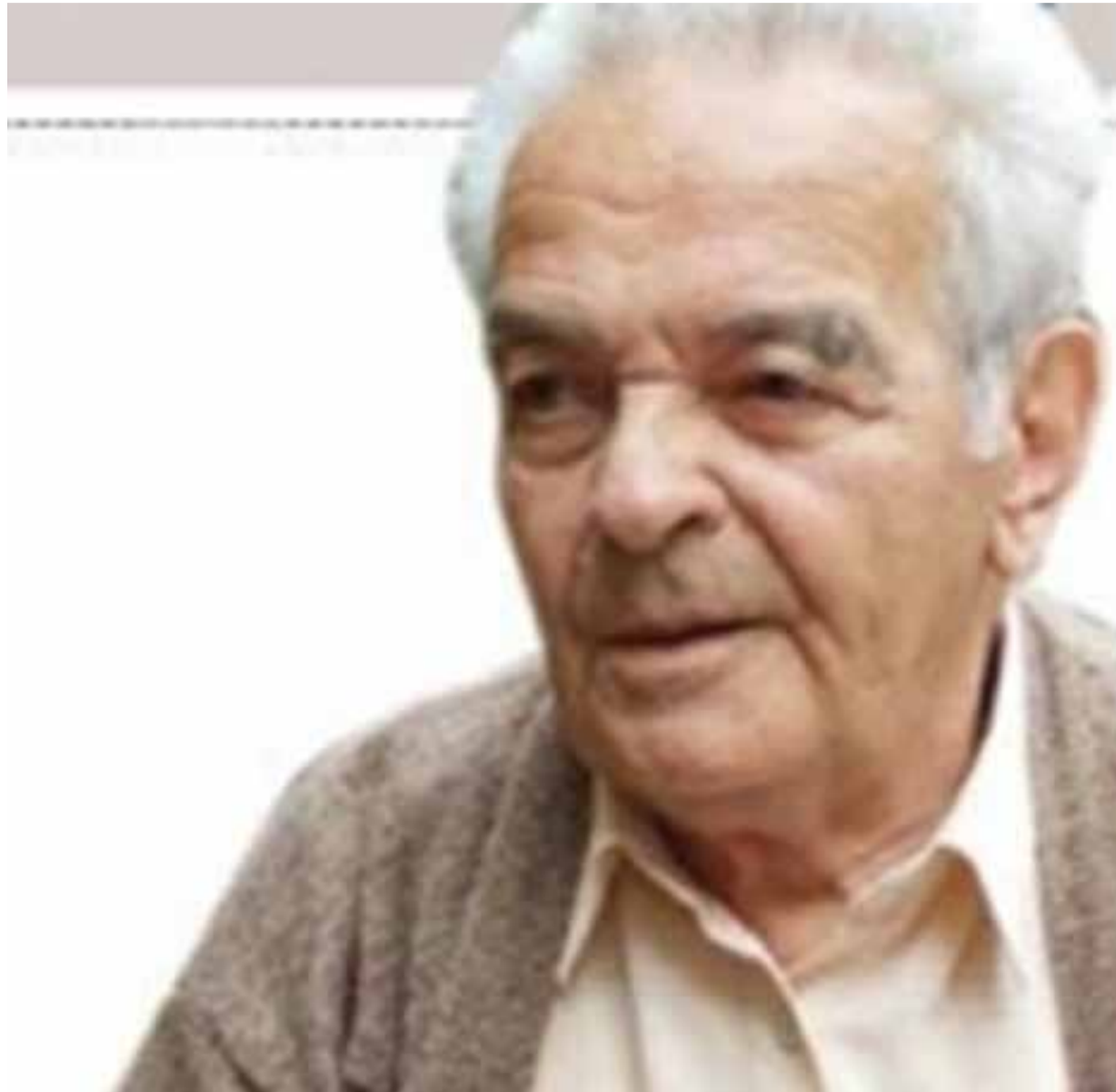
SHKOLLA USHTARAKE "SKËNDERBEJ"

Skënderbegasi Razi Brahimi, personalitet i letrave shqipe

Razi Brahimi ish-kritik, ish-pedagog e dekan në Institutin e Lartë të Arteve, anëtar i Lidhjes së Shkrimtarëve dhe Artistëve të Shqipërisë, qysh në krijimin e saj dhe një nga nxënësit e suksesshëm të Shkollës Ushtarake "Skënderbej".

Razi Brahimi lindi, më 9 maj 1931, në Delvinë dhe nuk është e vështirë që, aty për aty dhe me pak fjalë, të shpjegosh se përse çdo shqiptari, po t'i përmendësh emrin e tij, do t'i ndërmendet menjëherë emërtimi: kritik letrar. Ose dhe e kundërta: kritiku letrar shqiptar të kujton menjëherë Razi Brahimin. Mendoj se kjo ka të bëjë me atë se: Për së pari institucionalisht, ata lindën bashkë... Historia e mendimit estetik shqiptar është e hershme. Ajo njihet personalitete të shquara të artit dhe shkencës që kanë shprehur, aty këtu, nëpër organe të ndryshme shtypi, seriozë për kohën, mendimet e tyre estetike, si: Naim e Sami Frashëri, Fan S. Noli, Faik Konica, Mitat Frashëri, Eqrem Çabej, Kostaq Cipo, Mitrush Kuteli, Skënder Luarasi, Dhimitër Shuteriqi, Nonda Bulka e ndonjë tjetër. Trashëgimia e tyre është një thesar i pamohueshëm dhe shumë i çmuar për letërsinë shqipe, por gjithsesi ato, në më të shumtën e rasteve, mbeten shkrime (për qëllime të ndryshme) me mendime estetike, apo qëndrime kritike në kuadrin e artikujve të publicistikës. Rrallë mund të gjejmë ndonjë shkrim që të quhet kritikë e mirëfilltë profesionale, si për shembull debati "A është poet Lasgush Poradeci?", midis Krist Malokit dhe Kutelit, botuar tek revista "Përpjekja shqiptare" e Branko Merxhanit në vitet '30 të shekullit XX.

Historia si datë lindjeje të "kritikës letrare", si një zhanër më vete, në kuptimin e saj të mirëfilltë në Shqipëri, ashtu si edhe për shumë gjini të tjera të artit si teatri, opera, baleti, kinematografia, ...do të njohë vetëm vitet '50 - '60 të shekullit XX. Në këtë këndvështrim, historia e letërsisë shqipe, do t'i njohë prof. Razi Brahimit kontributin e pamohueshëm si një ndër të parët, në mos i pari, që vendosi në ato mote gurët e themelit të institucionit të kritikës letrare. Kritiku Razi Brahimi dhe kritika jonë letrare janë vërsnikë. Gjithashtu letërsia shqipe, veç librave të shumtë me studime letrare dhe kritikë, do ta njohë Razi Brahimin edhe si poet, tregimtar, novelist dhe romancier, por ajo që ai nuk e "tradhtoi" gjer më sot, mbeti kritika. Këtu mund të ndalemi dhe të perifrazojmë një thënie të vetë kritikut tonë që i provoi të gjitha zhanret e letërsisë: "Kritikët e vërtetë janë verë

e thartuar, domethënë si ajo uthulla që përftohet si e tillë, pasi enkas nuk i është ndërprerë fermentimi verës...". - thotë ai. Si një verë e vjetër e cilësisë më të lartë, e transformuar qëllimshëm në "uthullën" e munguar në sofrën e letërsisë shqiptare, antikonformist si ai, kritiku Razi Brahimi, vazhdon ta mbajë fort stafetën e vendit të parë. Dy esetë e tij të përmbledhura në një libër: "Adresa e poetit Nase Jani" dhe

kompetencën e profesionistit të rrallë çdo vlerë të këtij krijuesi të veçantë... Eseta brilante "Na mungon Migjeni", që na dhuroi së fundmi Razi Brahimi, veç vitalitetit fizik, dëshmon edhe për vitalitetin e mendimit kritik shqiptar, që e mban me të drejtë kritikun tonë, jo vetëm si një gur të çmuar themeli në letërsisë bashkëkohore shqipe, por edhe si mendimtarin më të fuqishëm në raport me aktualitetin.

me sukses në rrugën e shkrimtarëve misionarë shoqërorë, duhet, përveç talentit dhe zotërimit të mjeshtërisë së fjalës artistike, burrëria, për ta thënë hapur dhe pa ekuivokë e konformizëm mendimin dhe për t'i dhënë në dorë shoqërisë, pasqyrën për të parë vetveten lakuriq. I kërkohet shpengim prej censurës së tregut, e cila në vend të orientojë, çorienton si përmbushësh oreksesh të parallinjve dhe të atyre që

● *Historia e mendimit estetik shqiptar është e hershme. Ajo njihet personalitete të shquara të artit dhe shkencës që kanë shprehur, aty këtu, nëpër organe të ndryshme shtypi, seriozë për kohën, mendimet e tyre estetike, si: Naim e Sami Frashëri, Fan S. Noli, Faik Konica, Mitat Frashëri, Eqrem Çabej, Kostaq Cipo, Mitrush Kuteli, Skënder Luarasi, Dhimitër Shuteriqi, Nonda Bulka e ndonjë tjetër. Trashëgimia e tyre është një thesar i pamohueshëm dhe shumë i çmuar për letërsinë shqipe, por gjithsesi ato, në më të shumtën e rasteve, mbeten shkrime (për qëllime të ndryshme) me mendime estetike, apo qëndrime kritike në kuadrin e artikujve të publicistikës.*

"Çmendina", - një roman ndryshe, flasin për vëmendjen e studiuesit të vërtetë që vëzhgon me përgjegjësi atdhetare, fatin e shkrimtarëve seriozë që krijojnë në mërgim. Qëmton dhe evidenton me

Razi Brahimi lindi më 9 maj, dhe kjo datë përkon edhe me Ditën e Fitores mbi fashizmin. Vetëm një intelektual antifashist i lindur, human e trim si ai, mund të thotë troç: "Për të ecur

kanë interes të trullosin lexuesit me eksitantë cilësish të dyshimta e t'u japin vlerë të pamerituar mediokritetit, vulgaritetit e banalitetit, lektisjeve erotike, përfytyrimeve të kllapishme e

fantazmagorike, arratisjeve në sfera spekulimesh pseudo filozofike apo ngujimesh në subjektivizëm të skajshëm individualistësh e egoistësh, të cilët rrihen të zënë vendin e heroit tipik të kohës."

Dosjet e tij, me mijëra fletë të daktilografuara, që shtohen çdo ditë nga i palodhuri Razi Brahimi, janë pasuri e kulturës kombëtare dhe duhet të gjejnë sa më parë dritën e botimit. Me këtë krijimtari të begatë, plot shëndet edhe vital, me shembullin e tij "babai i kritikës shqiptare", jep një mesazh të madh dhe u thotë më të rinjve: "Stafeta nuk dorëzohet. Ajo rrëmbehet. Ejani në garë dhe provojeni ta rrëmbeni! Unë Razi Brahimi s'kam ndërmend ta ndal vrapin..."

Me librin e tij "Vetëvrasje poetësh", duke portretizuar si një mjeshtër që do ta kishin zili edhe kritikët bashkatdhetarë të Pushkinit, Esenin, Majakovskit dhe Fadajevit, për të cilët flitet aty, kritiku ynë Razi Brahimi, bën edhe një radiografi shumë interesante të sistemit shoqëror dhe të "sëmundjeve" të kohës kur jetuan poetët e sipërpërmendur... Me stilin e një mjeshtri që është plakur duke shkruar, me guxim e një intelektual si ai, mendimtarin Razi Brahimi trajton me realizëm mjerimin shpirtëror, degradimin dhe degjenerimin moral tek artisti. Në libër u jepet përgjigje pyetjeve që shkaktuan pendesën, brejtjen e ndërjegjes, krizën psikologjike dhe vetëvrasjen e tyre. Tema këto, krejt të virgjëra për lexuesit shqiptarë. Në fund të parathënies së këtij libri të rrallë, autori ynë thotë: ... "Vetëvrasje poetësh", siç e besoj se do të vërehet prej lexuesve, është një libër i shkruar në kohën kur autori është "me një këmbë në zengji", por mendimet e shfaqura në të mbajnë vullën e një tridhjetëvjeçari që nuk e pranonte vetëvrasjen dhe aspironte e besonte në një rend shoqëror, në të cilin rrethanat bëhen aq njerëzore, sa i sigurojnë hapësirë të lirë jete e zhvillimi çdo individualiteti." Sa për atë që thotë më sipër se: "...autori është 'me një këmbë në zengji'...", duket se kritiku ynë e "ka harruar" atë që Bertold Brehti i shkruante dikur Lion Fojtvaner-it: "E ke për detyrë kombëtare që të rrosh gjatë! Artistët si ty, dinë ta përdorin më së miri pleqërinë e tyre". Këtë "urdhër" të antifashistit të pavdekshëm që shkroi "Arturo Ui"-në, i japin edhe të gjithë krijuesit e Klubit "Drita" në Botë: Të rrosh gjatë Razi Brahimi!..

Kujtim Borici,
Maksim Fejzullai

Djemtë e Gjerbësit ranë për liri

Prof. Asoc. Dr. BERNARD ZOTAJ

Fshati Gjerbës i edukoi me ndjenjën patriotike

Ata ishin katër djem nga Gjerbësi, Besim Nesim Alushani, Faik Arshin Flamuraj, Resul Qerim Alushani dhe Sadik Qani Alushani, të cilët ranë, më 17 mars 1943, në luftë me fashistët italianë dhe xhandarmërinë shqiptare në fshatin Sult të rrethit të Gramshit.

Ngjarja e dhimbshme për fshatin Gjerbës të Tomoricës. Të katër ishin djem të rinj, katër partizanë të cilët sapo kishin hyrë në radhët e çetës së parë partizane me tradita luftarake të Skraparit dhe ranë me armë në dorë, të tradhtuar nga strehuesi i shtëpisë, ku bujtën natën e marsit të vitit 1943, pas një aksioni të kryer. Ishin të rinj në moshën 20-22 vjeç, trima dhe të guximshëm, kushërinj midis tyre, por dhe miq e shokë.

U lindën dhe u rritën së bashku, kohën e fëmijërisë e kaluan në Gjerbës, mes varfërisë, por të patriotëve, mes vështirësive të shumta dhe të pak gëzimeve nga jeta. U rritën duke punuar me të rriturit në një ambient shoqëror, ku zotëronte ndjenja atdhetare dhe idetë përparimtare të kohës. E zgjuan më tepër ndjenjën e lartë të atdhedashurisë, të shpresës dhe të lirisë tek të katër të rinjtë ndodhitë luftarake të çetës së Mestan Ujanikut, të shpartallimit të milicëve në Mëlovë, më 31 gusht 1942, dhe të çlirimit të qendrës së Skraparit, Çorovodës, më 5 shtator 1942, ngjarje që bëri jehonë.

Me fillimin e vitit 1942 Besimi dhe Faiku u thirrën për të kryer shërbimin ushtarak të detyrueshëm në Elbasan. Lëvizja partizane në vitin 1942, edhe në Skrapar dhe në Tomoricë kishte filluar aksionet e saj të para. Puna propagandistike e Frontit Nacionalçlirimtar, që të rinjtë ushtarë të dezertonin nga radhët e milicisë fashiste po jepte rezultate. Në muajin dhjetor 1942, Besimit dhe Faikut iu erdhi një letër nga komanda e çetës partizane, ku iu bëhej thirrje të braktisnin radhët e ushtrisë dhe të milicisë fashiste dhe të ktheheshin në Gjerbës, për t'u bashkuar me lëvizjen partizane. Ata u arratisën nga ushtria fashiste dhe morën kontakte me lëvizjen dhe takohen me komandantin e çetës partizane, Xhemal Mestan Ujanikut dhe komisarin Xhevit Struga. Komandës së çetës i kërkuan pranimin e tyre në çetë, por për vështirësitë e çetës dhe të kushteve të dimrit të ashpër, u la rreshtimi i tyre në çetën partizane në fillim të pranverës.

Në Gjerbës të rinjtë kishin një territor të lirë nga okupatorët dhe ambienti ishte tërësisht antifashist. Këtu vepronte çeta territoriale e fshatit dhe pushtetin e ushtronte Këshilli i Frontit Nacionalçlirimtar i fshatit. Të rinjtë u njohën me aktivitetin politik të Ismail Alushanit, i cili, ishte sekretar i rinisë komuniste të Gjerbësit dhe partizan i orëve të para të çetës plakë partizane të Skraparit. Shembulli

i tij kishte frymëzuar mjaft të rinj të fshatit që ishin përfshirë në Lëvizjen Nacionalçlirimtare.

Në aksionin e parë dhe të fundit

Gjatë dimrit të vitit 1943, nga të rinjtë, Besimi dhe Faiku, u mbajtën kontakte të ngushta me komandën e çetës partizane. Çeta partizane e Skraparit ishte e përqendruar kryesisht në fshatrat Ujanik dhe Gradec. Në mesin e marsit 1943, Besimi dhe Faiku u thirrën në komandën e çetës dhe pranohen partizanë në radhët e saj. Komanda e çetës në ditën e parë iu ngarkoi për detyrë të kryenin një aksion të rëndësishëm dhe të vështirë në zonën e Gramshit.

Detyra ishte të kontrollonin postën Elbasan-Gramsh, të arrestonin dy zyrtarë, bashkëpunëtorë të ngushtë të fashizmit, dhe t'i sillnin ata në komandën e çetës. Në këtë aksion Besimi dhe Faiku u shoqëruan nga Resul Alushani dhe Sadik Alushani, me dijeninë e komandës së çetës partizane.

Aksioni kishte të bënte me kapjen e Riza Kishtës, komandant xhandarmërie në zonën e Gramshit dhe Petrit Shahinin. Ngarkuan Besim Alushanin dhe Faik Flamurajn, të cilët e njihnin mirë terrenin ku do vepronin, pasi kishin qenë ushtarë në këtë zonë. Partizanët e rinj të çetës morën detyrën e parë si partizanë. Komanda e çetës u dha udhëzimet përkatëse për të ruajtur sekretin e detyrës që të kontrollonin postën në linjën Elbasan-Gramsh dhe personat të cilët udhëtonin me këtë linjë dhe të silleshin në çetë bashkë me postën sekrete. Në ditën e dytë partizanët u nisën për të kryer detyrën e ngarkuar.

Më datë 16 mars 1943, në vendin Cerunjë u organizua aksioni. Shoferi ishte italian dhe thirri "Mama mia!". Para autobusit doli Besim Alushani i armatosur, veshur me kapotë ushtarake dhe bëri me shenjë që të ndalonte. Autobusi ndaloi dhe Besimi i armatosur u fut brenda në autobus. Iu tha pasagjerëve: "mos u trembni se me ju nuk kemi punë". Shkoi tek shoferi dhe mori një

zarf që ishte posta zyrtare. Kontrollloi autobusin për personat që kërkonte Riza Kishta dhe Petrit Shahini. Jashtë autobusit qëndronte Faik Flamuraj i armatosur ndërsa pak më sipër, në rrugë qëndronin në gatishmëri Resul Alushani dhe Sadik Alushani. Besim Alushani para se të zbriste nga autobusi u thotë pasagjerëve se kush ka ndonjë ankesë t'i drejtohet çetës partizane të Skraparit.

Pas aksionit të katër partizanët u drejtuan drejt fshatit Sult. Autobusi mbërriti në Gramsh dhe u njoftua xhandarmëria dhe karabinierët italianë.

Besimi, Faiku, Resuli dhe Sadiku, pas aksionit, gjatë rrugës së kthimit, ndaluan në fshatin Sult në shtëpinë e kryeplakut të fshatit V. H. për të kaluar natën. Forcat e xhandarmërisë të Gramshit dhe fashistët italianë, gjatë natës rrethuan shtëpinë ku u strehuan, pasi i zoti i shtëpisë i kishte spiunuar. Në mëngjesin e datës 17 mars 1943 partizanëve iu kërkohet të dorëzoheshin, por luftëtarët nuk pranuan. Ata ishin zënë në befasi me tradhti. Ruajtën qetësinë dhe larguan jashtë shtëpisë njerëzit e familjes. Vetë nuk pranuan të dorëzoheshin. Nisën luftimin duke mos llogaritur jetën e tyre. Në përpjekje për të çarë rrethimin u vranë njeri pas tjetrit. Besim Alushani mbeti i plagosur. Ai u ekzekutua më pas nga xhandarët, pasi nuk kishte pranuar t'i falet jeta.

Për ngjarjen në Sult u njoh i gjithë fshati e më gjerë. Aty u bë luftë. Lajmi se katër partizanë ishin vranë në luftë me fashistët italianë dhe xhandarët u përhap menjëherë në zonë. Banorët e fshatit Sult morën pjesë në varrosjen e partizanëve të vranë. Në Sult për shumë vite vendi ku u varrosën partizanët e quanin "Varri i djemve të Gjerbësit". Në vitin 1986 u organizua zhvarrosja dhe eshtrat e tyre u kthyen në vendlindje, në Gjerbës. Ngjarja bëri bujë në gjithë zonën e Gramshit dhe u fol gjatë për

trimërinë e treguar nga partizanët. Ndërsa autoritetet ushtarake vendore deklaruan se "katër banditë, partizanë, të dërguar nga çeta e Skraparit u rrethuan në një shtëpi në fshatin Sult dhe u vranë nga forcat qeveritare".

Pas rënies heroike...

Komanda e çetës ishte në pritje të rezultatit të aksionit. Pas dy ditësh u informua për masakrën që kishte ndodhur. U vranë katër partizanë të rinj, pas një beteje me xhandarët dhe fashistët italianë në fshatin Sult të Gramshit, të rrethuar e të tradhtuar. Komanda e çetës njoftoi familjarët në Gjerbës.

Akti heroik, për fatin e keq të këtyre partizanëve që dhanë jetën në moshën e rinisë, nuk u vlerësua jo vetëm kur ndodhi, por nuk është vlerësuar dhe për vite të tërë. Në familjet e partizanëve të rënë në Gjerbës shkoi për ngushëllim, në emër të çetës, Xhemal Ujaniku, komandanti i çetës dhe komisar Xhevit Struga. Ata u shprehën se do hakmerreshin.

Mbi masakrën e ndodhur në fshatin Sult nuk u hodh dritë e plotë mbi ngjarjen, që në mars 1943. Pas luftës ndodhën ngjarje të tjera, të papritura dhe të rënda për Tomoricën. Komandanti partizan, patrioti Mestan Ujaniku jo vetëm që u vlerësua për kontributin e tij të shquar atdhetar në Luftën Antifashiste Nacionalçlirimtare, por si pasojë e rrethanave të krijuara, dënohet me burgim të përjetshëm për veprimtari armiqësore. Ai vdiq në burg në mënyrë misterioze në vitin 1948. Edhe komandanti partizan, djali i tij, Xhemal Ujaniku, vëllai i tij Vehepi ish-partizan, të dy oficerë në ushtri, dënohen dhe burgosen. Këta që do të flisnin për masakrën, u vranë, u burgosën dhe u denigruan.

Ismail Qerim Alushani (dëshmor i atdheut), që i kishte frymëzuar të rinjtë për të dalë partizan, në kohën e vrasjes të vëllait të tij, Resulit dhe tre partizanëve, gjendej në zonën e Beratit

në çetën e komanduar nga Mestani. Ai pas çlirimit të vendit, vazhdoi luftimet në Jugosllavi me brigadën ku ishte komandant batalioni. Me përfundimin e luftës emërohet komandant i batalionit të ndjekjes. Ra në kryerjen e detyrës në vitin 1947 në luftë me bandën e Hamit Matjanit në zonën e Elbasanit.

Para shumë vitesh mbi bazën e dëshmimeve u përgatit dosja që partizanët e masakruar në Sult të Gramshit të shpallehin dëshmorë të atdheut. U paraqit në Komitetin Ekzekutiv të Skraparit, me angazhimin e Komitetit të Veteranëve të Skraparit si dhe të Komitetit të Veteranëve të Gramshit etj. U diskutua, por individë nga Gjerbësi dhe Çorovoda, bënë që dosja të mbetej në sirtar.

Qëndrim objektiv dhe atdhetar ka mbajtur në çdo kohë Komiteti i Veteranëve të Rrethit të Gramshit të cilët kanë këmbëngulur vazhdimisht që katër djemtë e vranë nga fashistët dhe xhandarët, në mars 1943, të shpallehin dëshmorë. Pavarësisht qëndrimit dhe mendimit të Komitetit të Veteranëve të Gramshit, dëshmisë të Xhemal Ujanikut, ish-komandantit të çetës partizane, dëshmisë së veteranit Stefan Tavanhuiu etj., akti i Besimit, Faikut, Resulit dhe Sadikut, të cilët dhanë jetën në mars 1943, duke luftuar me fashistët italianë dhe bashkëpunëtorët e tyre, nuk u vlerësua si akt atdhetar. Komiteti i Veteranëve të Skraparit nuk dha dakordësi që partizanët të shpallehin dëshmorë, pasi ishte akoma me mendimin se Mestan dhe Xhemal Ujaniku ishin "armiq të popullit"(!), edhe pse pas viteve '90 statusi i tyre ka ndryshuar dhe janë vlerësuar si figura të shquara të Luftës në Skrapar.

Njohja zyrtare e veprës së tyre ka rëndësi. Kjo do ishte nder për vendlindjen e partizanëve që ranë si heronj në luftë me okupatorin. Ata ishin atdhetarë që historinë e jetës së tyre e shkruan me gjakun e tyre. Për këtë krenohemi.

Mundësi të *shkëlqyera* studimi në *akademitë ushtarake* më të mira në botë.
Tetë bursa të plota studimi, **6** në Akademinë e Marinës në SHBA dhe 2 në Itali, njëra për karabinieri në Modena, tjetra për detari në Livorno.

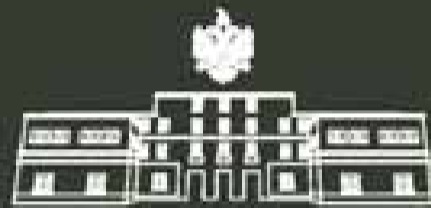
Gjithçka mbulohet nga shtetet pritëse.

Forcat e Armatosura shqiptare garantojnë *punësim dhe karrierë të sigurt* pas përfundimit të studimeve.

Kriteret dhe afatet i gjeni në linqet e mëposhtme:

<https://bit.ly/3SIJ2Vd>

<https://bit.ly/3FqoyxI>

REPUBLIKA E SHQIPËRIË
MINISTRIA E MBROJTJES

8 BURSA STUDIMI

NË AKADEMITË
USHTARAKE MË TË
MIRA NË BOTË